

PATOLOGIE POHLAVNÍHO SYSTÉMU

MUŽSKÝ POHLAVNÍ SYSTÉM

I. VROZENÉ VADY

II. OBĚHOVÉ PORUCHY

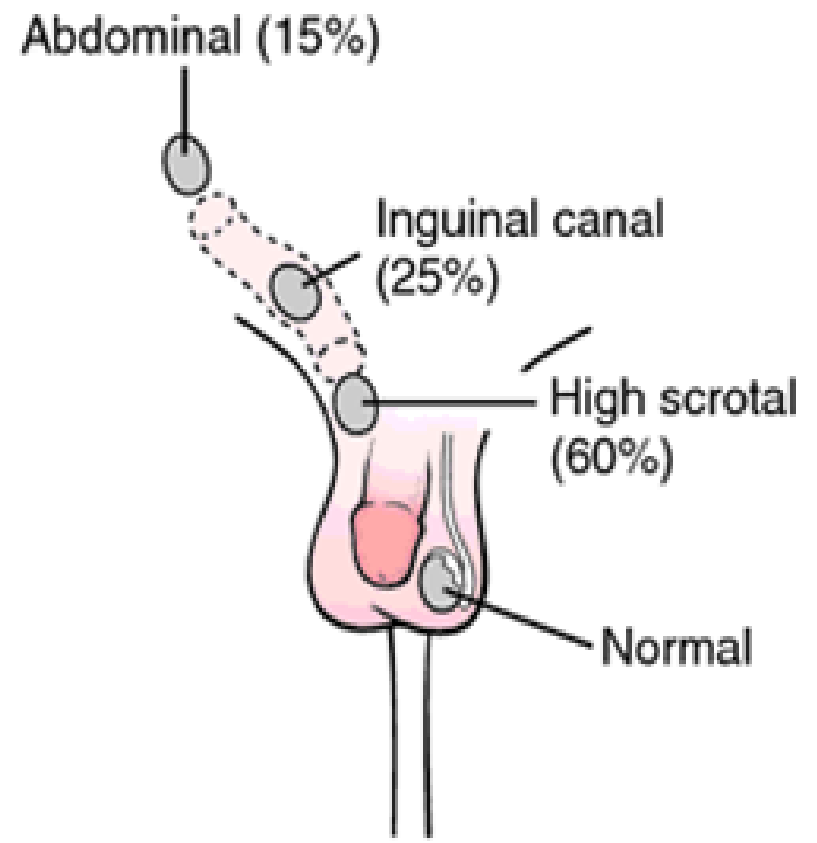
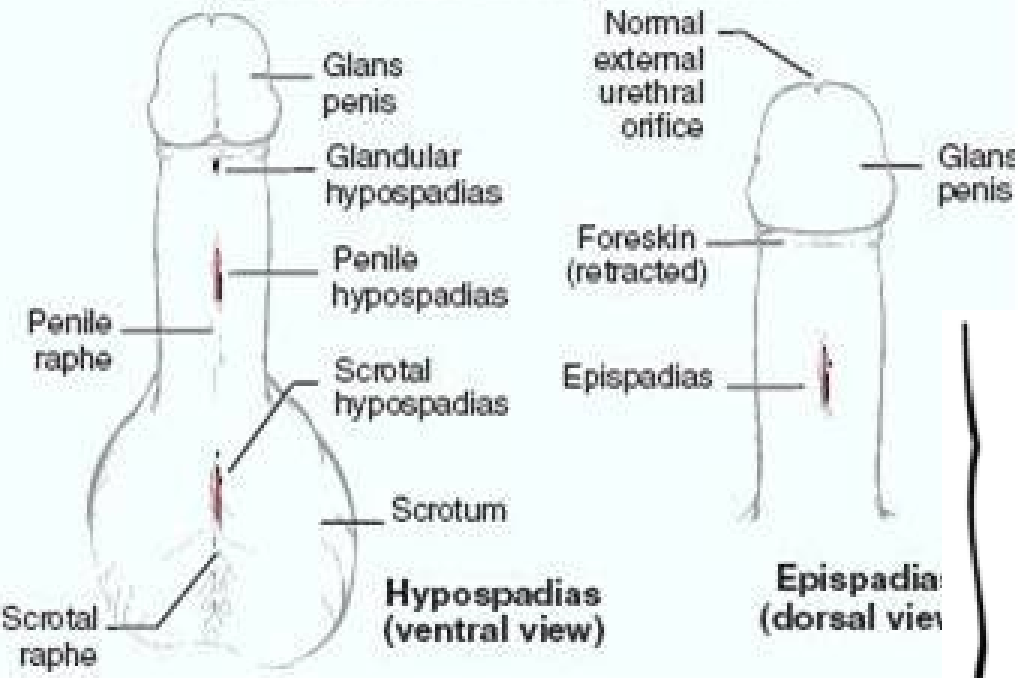
III. ZÁNĚTY

IV. NÁDORY

I. VROZENÉ VADY

- ▶ EPISPADIE, HYPOSPADIE = anomální vyústění uretry na dorzu/ventrální straně penisu
Příčinou je chyba v uzavírání základu uretry.
Důsledky: infekce močových cest
neplodnost
- ▶ FIMÓZA = zúžené zakončení předkožky
- ▶ KRYPTORCHISMUS = porucha sestupu varlat do skrota
Nejčastější je retence varlete ve tříselném kanále.
Důsledkem je rozvoj atrofie a prekancerózních změn semenotvorných kanálků.

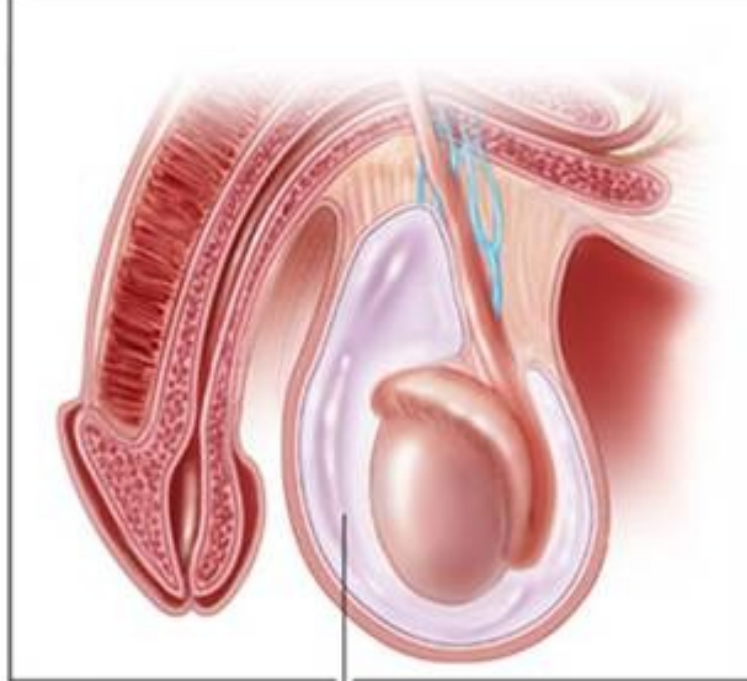
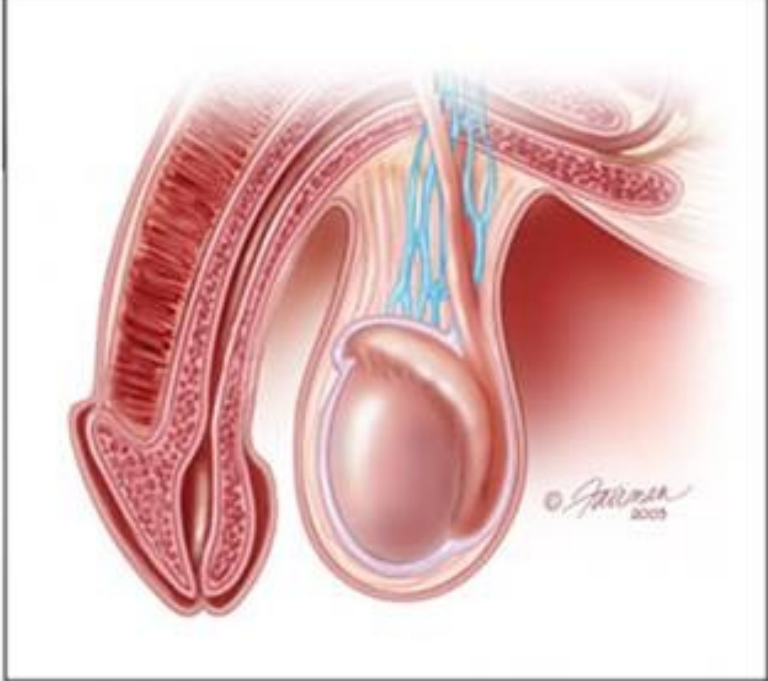
Hypospadias and Epispadias

II. OBĚHOVÉ PORUCHY

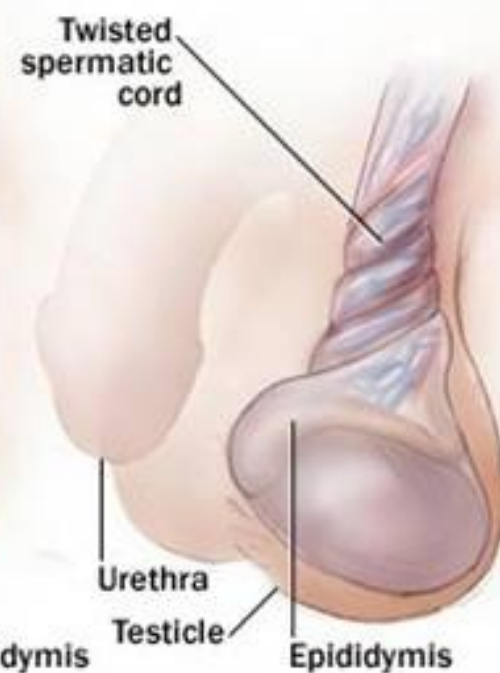
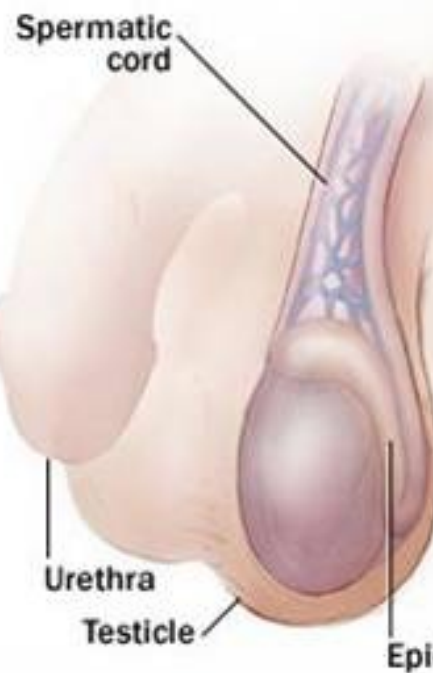
- ▶ TORZE VARLETE = *hemoragická infarzace*
způsobená otočením kolem dlouhé osy
Klinika: prudká bolest, šokový stav
-

- ▶ HYDROKÉLA = nahromadění tekutiny v prostoru tunica vaginalis
Klinika: asymetrické zduření skrota
Příčiny: zánět, nádor, nejasná příčina

Normal testicle

Testicular torsion

**Hydrokéla,
torze varlete**

III. ZÁNĚTY

- ▶ BALANOPOSTHITIS = zánět glans penis a vnitřního listu předkožky

Etiologie: infekční – vč. pohlavně přenosných

Patogeneticky spoluúčast hromadění smegmatu (děti)

- ▶ NESPECIFICKÉ HNISAVÉ EPIDIDYMITIDY

Původci: bakterie (G-) z močových cest (děti)

Neisseria gonorrhoe

chlamydie

Projevy: bolest, zduření

Důsledky: někdy poruchy plodnosti

▶ AKUTNÍ PROSTATITIS

Původci: bakterie (E.coli) – šíření z uretry/moč.měchýře, katetrizace...

Morfologie: MA – překrvení, zvětšení, někdy až abscesy

MI – hnisavý zánět

▶ CHRONICKÁ PROSTATITIS

Původci: bakterie nebo chlamydie/ureaplazmata
někdy 0 (tzv. NEBAKTERIÁLNÍ prostatitida)

Morfologie: MA – málo nápadná

MI – lymfocyty + plazmocyty

▶ TBC PROSTATITIS

Obv. hematogenní (z plic), dále se může šířit porogenně (uretra, močový měchýř)

IV. NÁDORY A NÁDORŮM PODOBNÉ STAVY

▶ ADENOMYOMATÓZNÍ (NODÓZNÍ, BENIGNÍ) HYPERPLAZIE PROSTATY

Etiopatogeneza: pravděpodobně hormonální výkyvy

Výskyt: střední a vyšší věk

Morfologie:

MA – uzlovitá přestavba tkáně, max. **periuretrálně**

MI – zmnožení žlázek i stromatu

Důsledky:

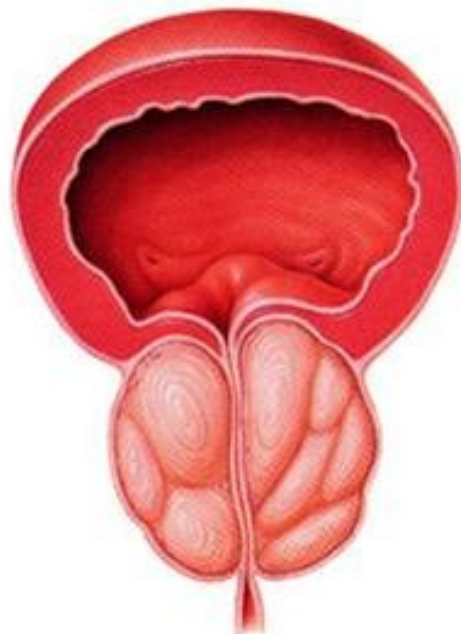
stenóza močové trubice => močové reziduum v

močovém měchýři => vyšší riziko infekcí moč.cest

Benigní hyperplazie prostaty

Normal Prostate

Enlarged Prostate

▶ KARCINOM PROSTATY

Etiopatogeneze: ? .. vliv androgenů, genetika, prostředí

Screening: vyšší **PSA v krvi**

Výskyt: vyšší věk (kolem 70 let)

Morfologie:

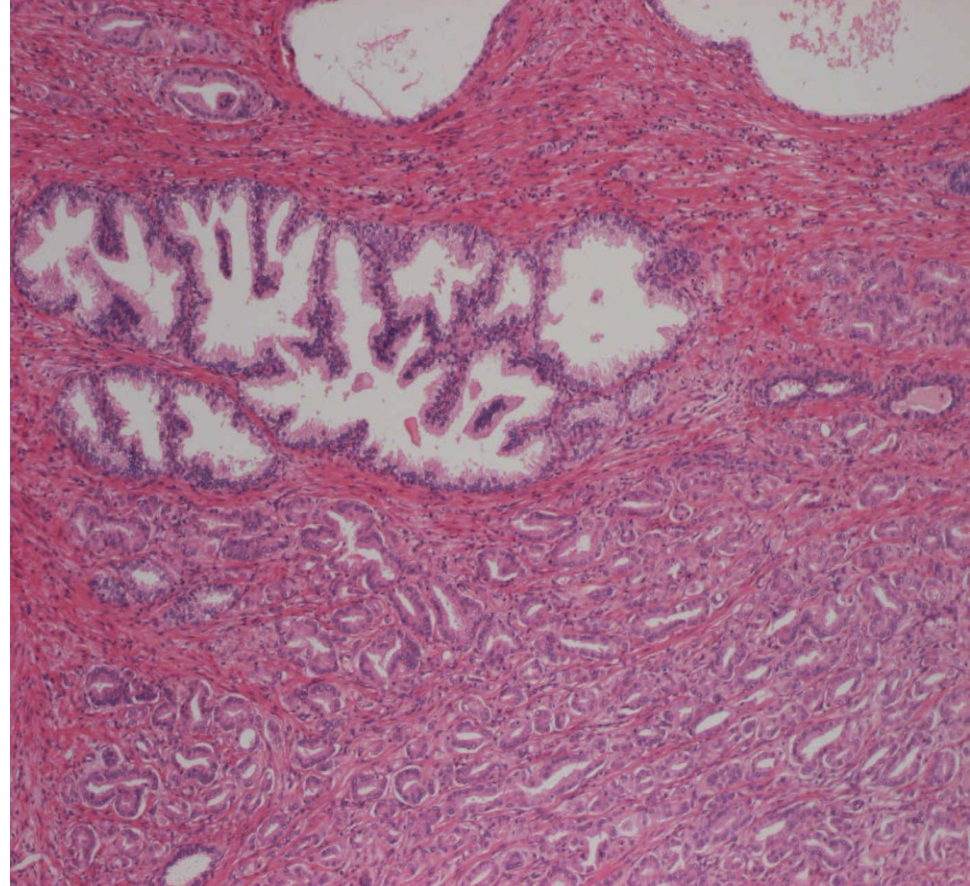
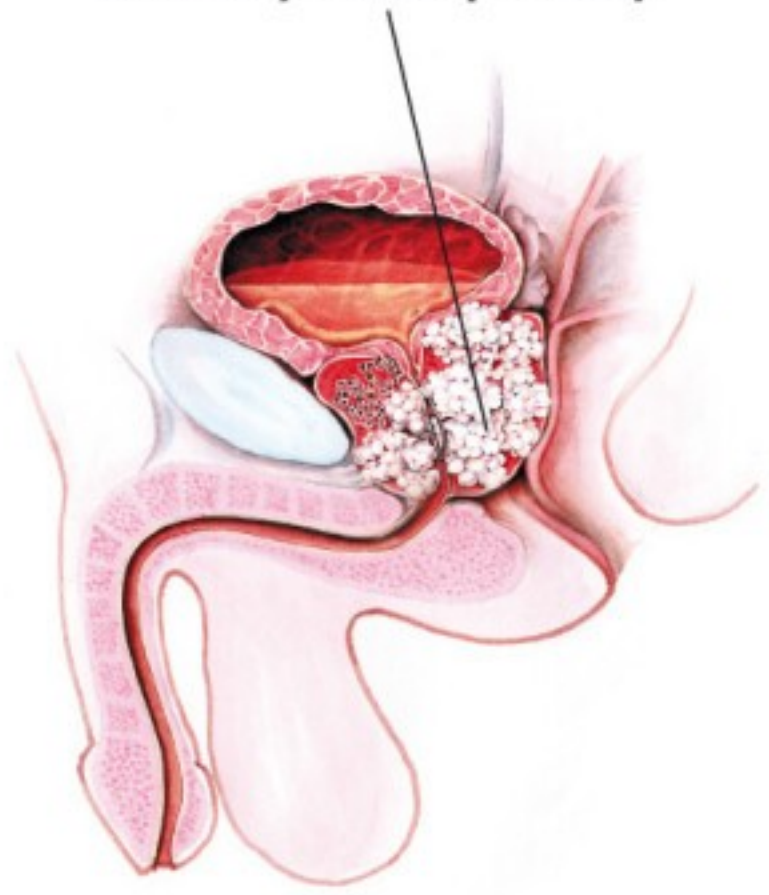
MA: palpačně tužší ložisko, vznik **v periférii žlázy**

MI: adenokarcinom (nádorové žlásky prostupují prostatickou tkáň), ztráta bazálních bb.

Šíření:

- prorůstání do okolí (MM, semenné vajíčky) – vč. perineurálního
- lymfogenní meta
- vzdálené metastázy: **kosti (páteř, křížová kost, žebra)**

Zhoubný nádor prostaty

Laboratory Requisition Form

HN : ..... Sex : ( ) Male ( ) Female
Address : .....
Date : ..... Time : .....
( ) Clotted bl. ( ) Urine ( ) Other.....

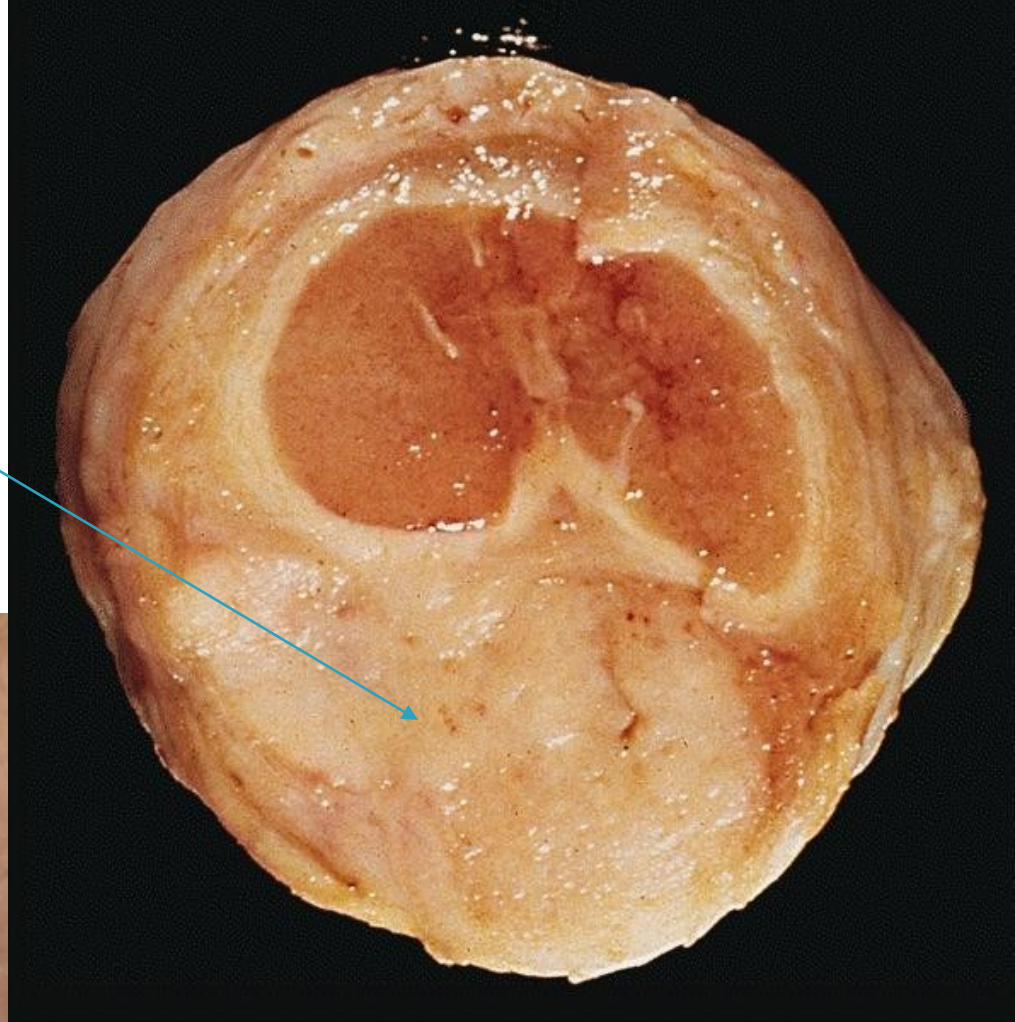
Diagnosis	Test	Tumor marker
[ ] Rubella virus	[ ]	AFP
[ ] M...	[ ]	☒ PSA
[ ] s	[ ]	[ ] CEA
[ ]	[ ]	CA 125
[ ] HSV-2	[ ]	CA-3
[ ] histolytic	[ ]	...
[ ]	[ ]	...
[ ] Free...	[ ]	...
[ ] T4	[ ]	...
[ ] Free T3	[ ]	...
[ ] T3	[ ]	...

PSA : - +

A hand wearing a blue nitrile glove is holding a PSA test strip and a test tube. The test strip shows a positive result with a red line in the 'C' window and a blue line in the 'S' window. The test tube also shows a positive result with a red line in the 'C' window and a blue line in the 'S' window.

- ▶ **CONDYLOMA ACCUMINATUM** (špičatý kondylom)
  - = dlaždicobuněčný papilom na genitálu,
podmíněný **HPV** infekcí
  - * benigní (low risk HPV)
  - * často recidivuje

- ▶ **KARCINOM PENISU**
  - = dlaždicobuněčný karcinom
  - Etiologie: nízká úroveň hygieny (smegma)
  - HPV**
  - Šíření: lokální, meta LU (obvykle nízký stupeň malignity)

**Perianální condylomata
accuminata,
karcinom penisu**

▶ NÁDORY VARLAT

95% vychází z tzv. **zárodečných (germinálních) bb.**

Společná charakteristika:

mladší věk, častější výskyt u kryptorchismu

Dle využití diferenciačních schopností:

A) SEMINOM

- * nádorové bb. zůstávají *podobné* zárodečným bb.
- * MA: ohraničený měkký uzel, homogenní vzhled
- * MI: bb. s objemnou světlou cytoplazmou a okrouhlým jádrem
- * prognóza: *dobrá* (radio- a chemosenzitivní)

B) NESEMINOMOVÉ NÁDORY

B) NESEMINOMOVÉ NÁDORY

- * nádorové bb. se diferencují ve tkáň embrya nebo placenty
- * *výrazně horší prognóza* (radio- a chemosenzitivita)
- * MA: uzel často nehomogenní, prokrvácení, cysty...
- * MI: různé druhy (embryonální karcinom, nádor ze žloutkového váčku, choriokarcinom, teratom, smíšený germinální nádor)

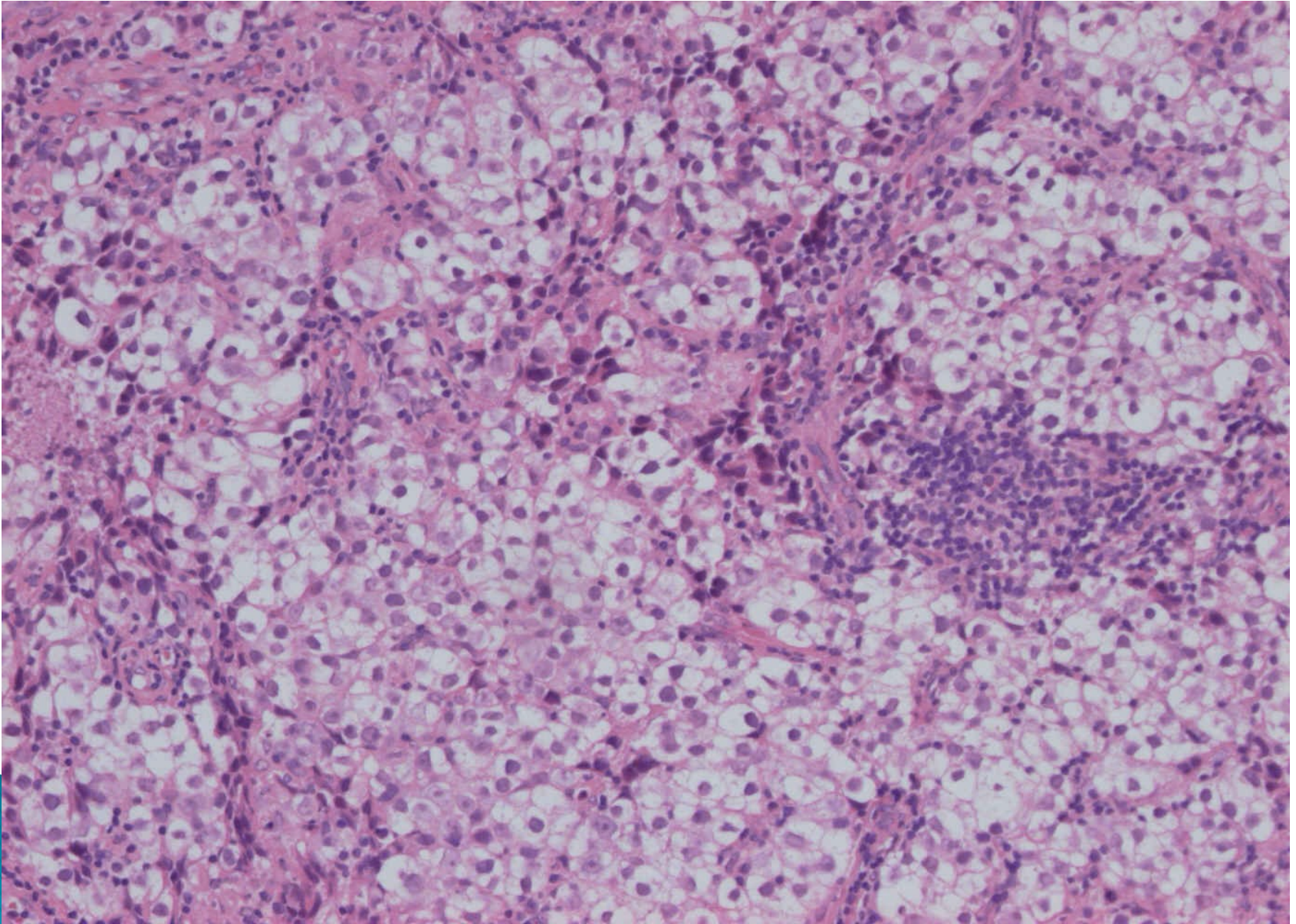

**Seminom a
neseminomový nádor
varlete**

Seminom

ŽENSKÝ POHLAVNÍ SYSTÉM

I. NEMOCI VULVY

- ▶ CYSTA BARTHOLINSKÉ ŽLÁZY (gl. vestibularis major)
= retenční hlenová cysta
Při infekci – absces, event. přechod do chronického zánětu
- ▶ CONDYLOMA ACCUMINATUM
- ▶ HERPES GENITALIS (HSV-2)
- ▶ DLAŽDICOBUNĚČNÝ KARCINOM
  - výskyt po 60.roce
  - exofyticky nebo endofyticky rostoucí,
  - prorůstání do okolí a meta do tříselných LU

II. NEMOCI DĚLOŽNÍHO ČÍPKU

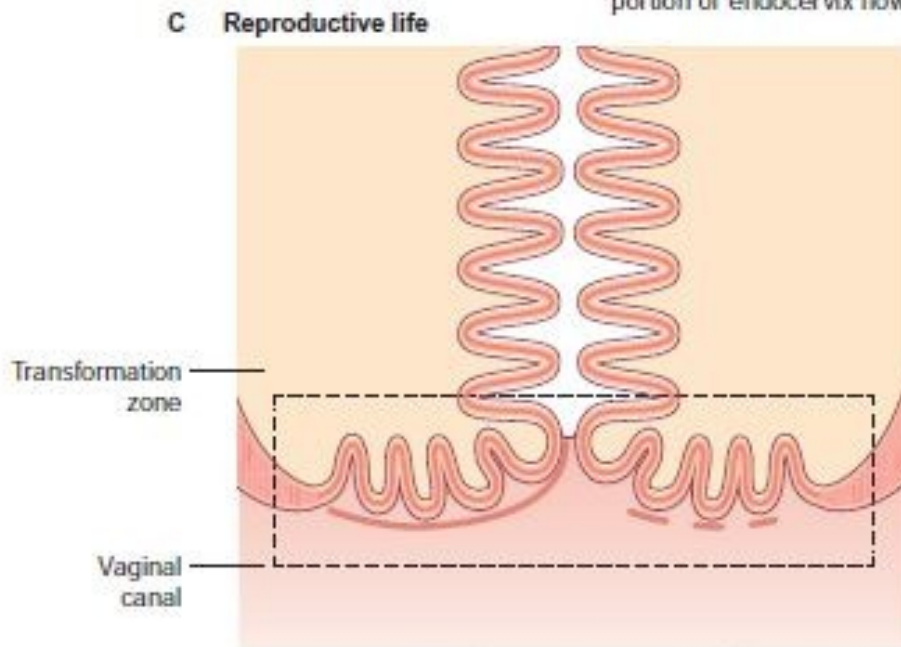
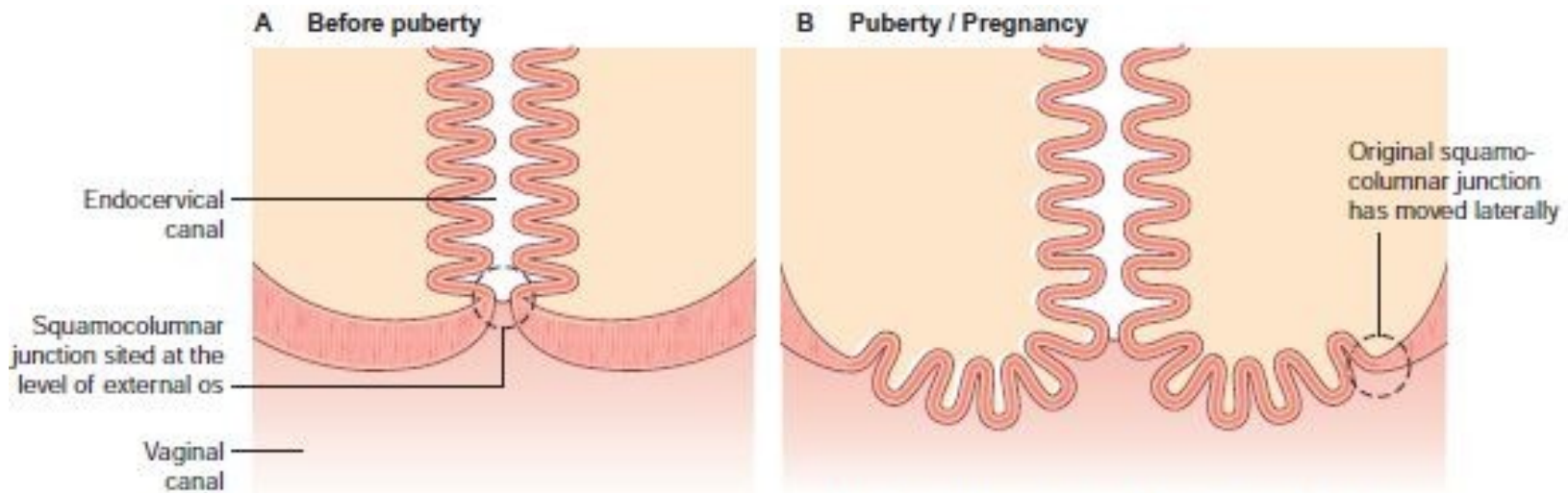
Nejvýznamnější je karcinom a jeho přednádorové léze (CIN).

Místo vzniku: tzv. **TRANSFORMAČNÍ ZÓNA** – oblast přeměny epitelu cylindrického (endocervikálního) v dlaždicový (exocervikální)

Příčina: vysoce rizikové typy HPV (**high-risk HPV**)

Rizikové faktory: vysoký počet sexuálních partnerů

Screening: cytologické vyšetření stěru z děložního čípku

During reproductive life, the exposed area of endocervix everted into the vaginal canal undergoes squamous metaplasia — this is called the transformation zone. This may be extensive (shown on left hand side) or patchy (shown on right)

II. NEMOCI DĚLOŽNÍHO ČÍPKU

1) CERVIKÁLNÍ INTRAEPITELIÁLNÍ NEOPLAZIE (CIN)

= dysplastické změny děložního čípku, ze kterých může vzniknout karcinom

Dle tíže: CIN I,II,III ~ lehká, střední, těžká dysplazie

CIN I (lehká dysplazie):

- **koilocyty** (cytopatický efekt HPV: malá hyperchromní jádra "rozinka", kolem prosvětlený lem cytoplazmy – tzv. halo)

CIN II (střední dysplazie):

- porucha vyzrávání dlaždicového epitelu do 2/3 šířky

CIN III (těžká dysplazie až karcinom in situ)

- **porucha vyzrávání v celé šíři** (zvětšení jader, tmavá nepravidelná jádra, mitózy v povrchových oblastech)

Cytologicky:

CIN I ~ **L-SIL** (skvamózní intraepiteliální léze – low grade)

CIN II,III ~ **H-SIL** (high grade)

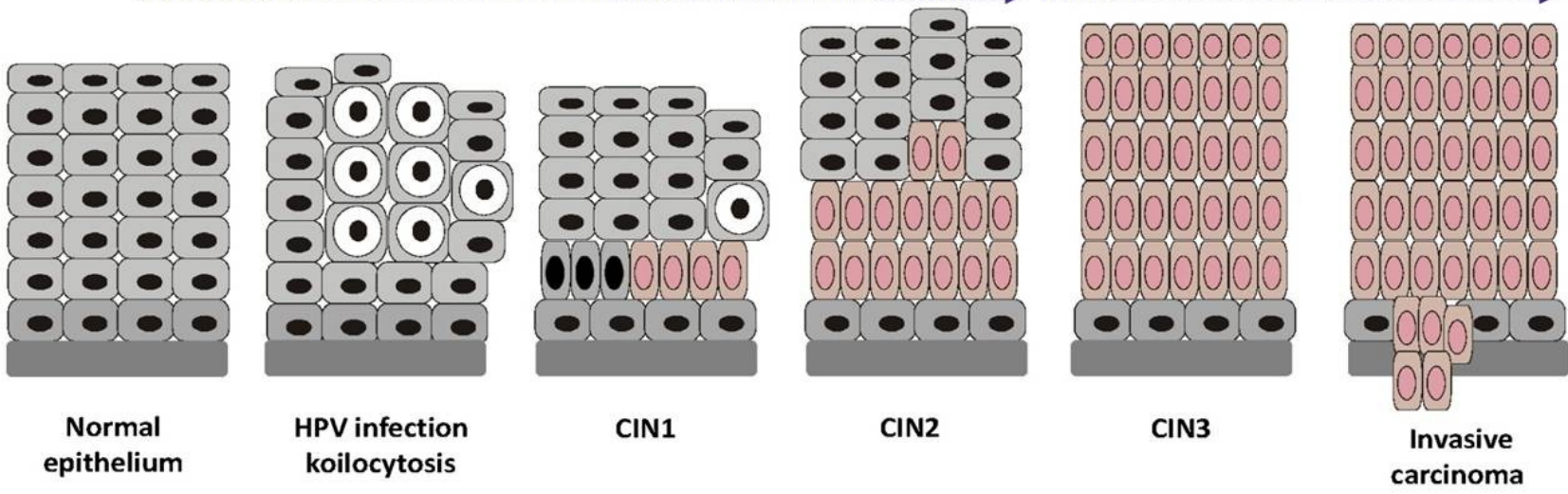
Pacientky s LSIL jsou cytologicky kontrolovány (6 měsíční interval), při nálezu HSIL je nutná bioptická verifikace.

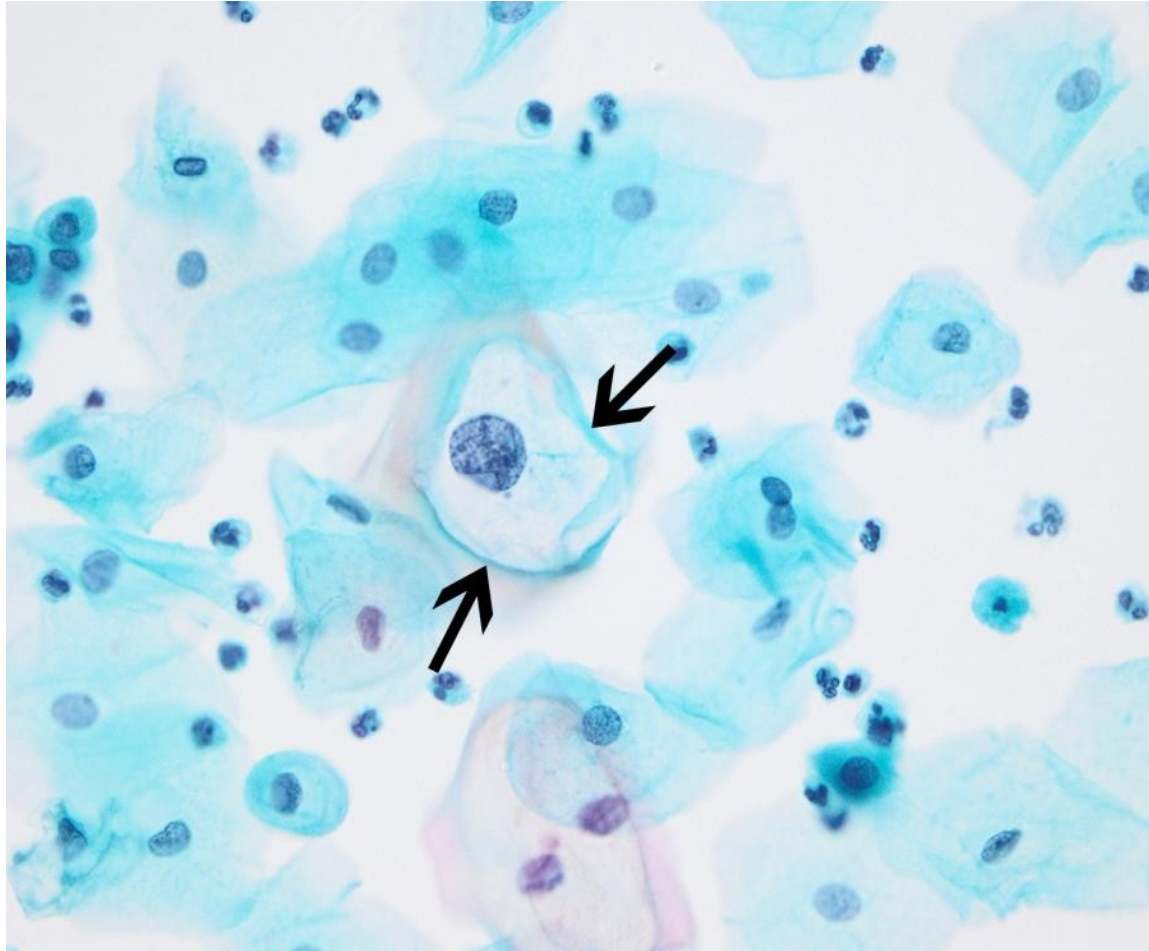
Time to develop

Months

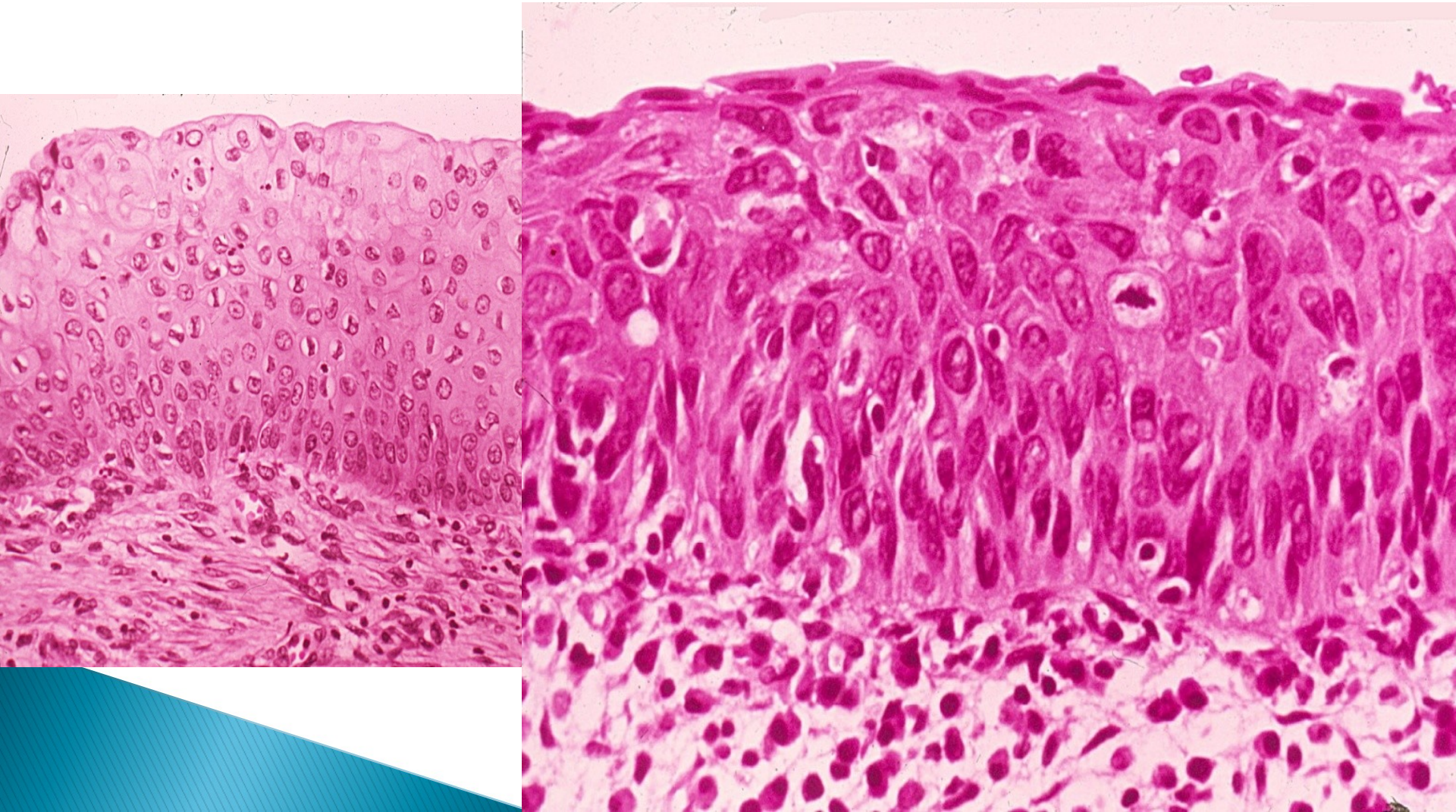
Years

koilocyt

Normální a těžce dysplastický epitel čípku

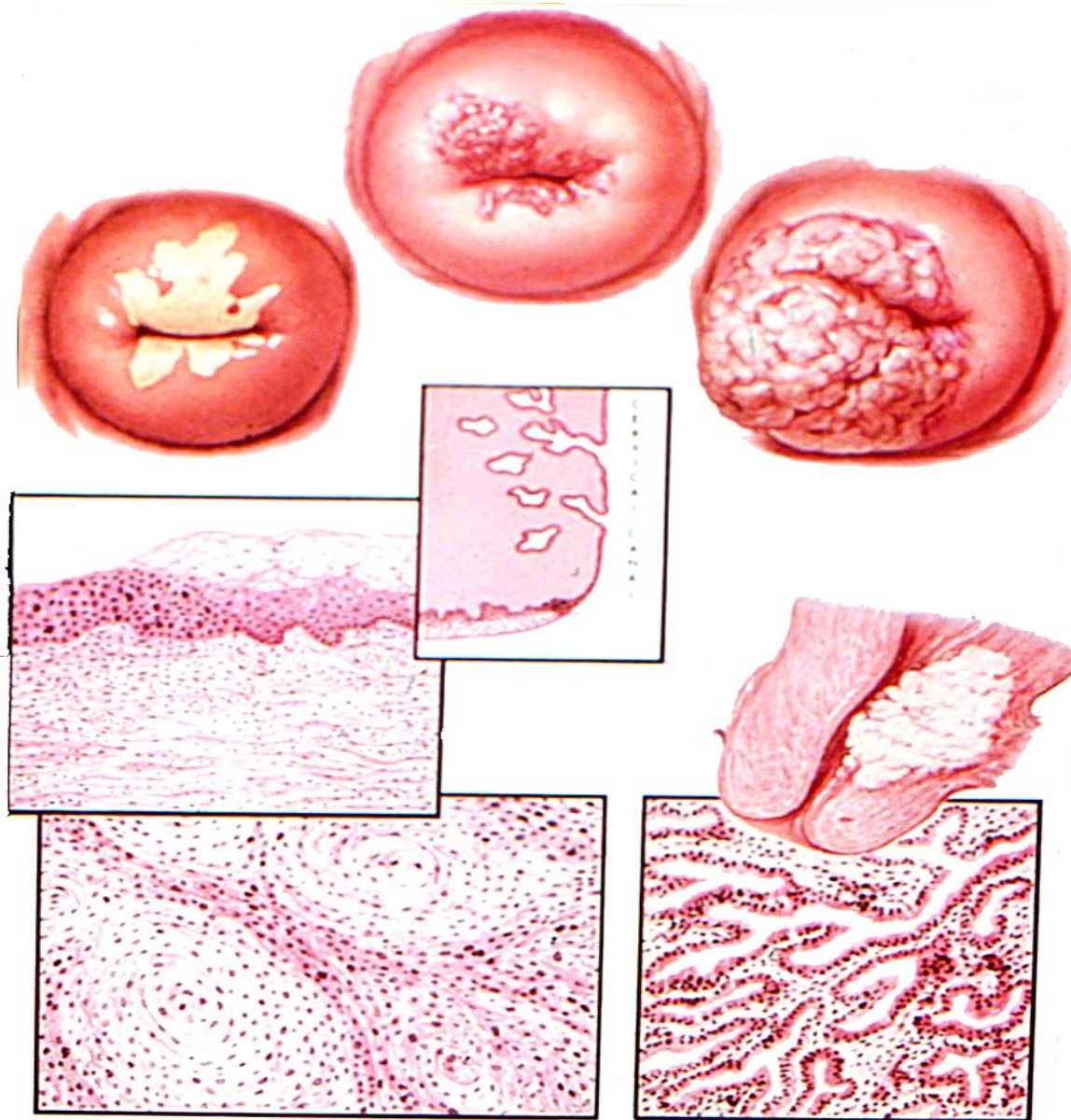
2) KARCINOM DĚLOŽNÍHO ČÍPKU (HRDLA)

- obvykle **dlaždicobuněčný (spinocelulární)**
- vznik v **transformační zóně**
- průměrný věk 45 let
- **High-risk HPV**
- **Screening - cytologie**

Šíření:

- * regionální LU (pánevní)
- * prorůstání do okolí - nádorové stenózy ureterů => hydronefróza

Karcinom čípku

III. NEMOCI DĚLOŽNÍHO TĚLA

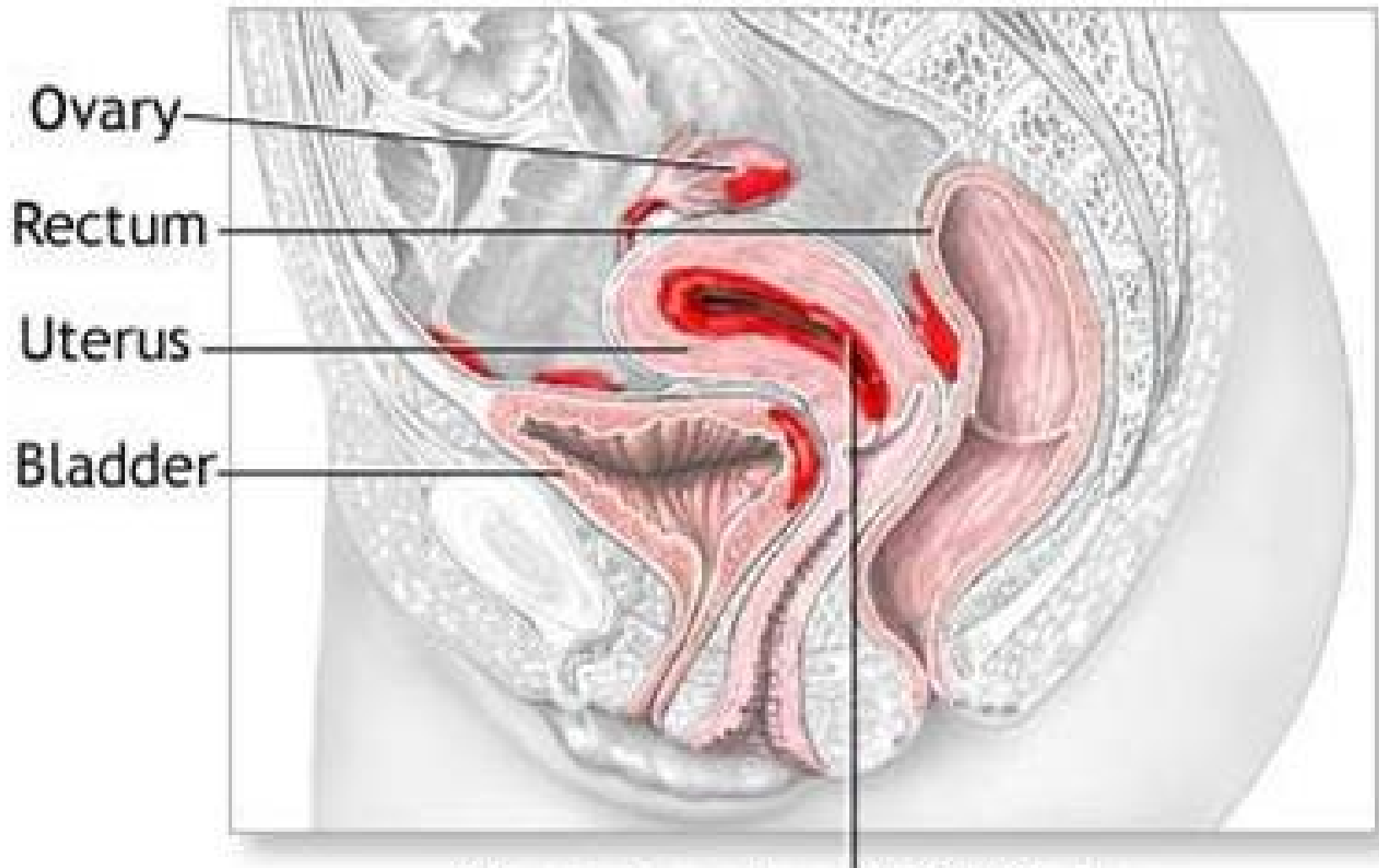
- ▶ ENDOMETRIÓZA
- ▶ HYPERPLAZIE ENDOMETRIA
- ▶ KARCINOM ENDOMETRIA
- ▶ LEIOMYOM, LEIOMYOSARKOM
- ▶ STROMÁLNÍ SARKOMY

1) ENDOMETRIÓZA

= výskyt endometria v abnormálních lokalizacích (stěna dělohy, tuby, ovaria, peritoneální dutina, jizvy po operacích...)

Klinika: bolesti břicha, nepravidelné krvácení, neplodnost...

Common sites for endometrial growths in red

Normal endometrial lining

2) HYPERPLAZIE ENDOMETRIA

= zbytnění endometria na podkladě zmnožení endometrálních žlázek

Příčina: zvýšená hladina estrogenů (anovulační cykly, hormonální terapie, hormonálně aktivní nádory ovarií)

MA: vysoká sliznice

MI: hojné žlásky, pokud jsou **přítomny i atypie buněk**
=> **ATYPICKÁ HYPERPLAZIE (prekanceróza)**

Hyperplazie endometria

3) **KARCINOM ENDOMETRIA**

Rizikové faktory: obezita
hypertenze
anovulační cykly

Výskyt: peri- a post- menopauzálně (maximum 55–65 let)

Klinické projevy: postmenopauzální krvácení

MA: exofytický nebo infiltrativní růst

MI: adenokarcinom

Šíření: metastazování do LU a vzdálených orgánů

4) LEIOMYOM

= benigní nádor z hladké svaloviny myometria

Výskyt: velmi časté, zejména při hormonálních výkyvech (gravidita...), po menopauze často regrese

Dle lokalizace:

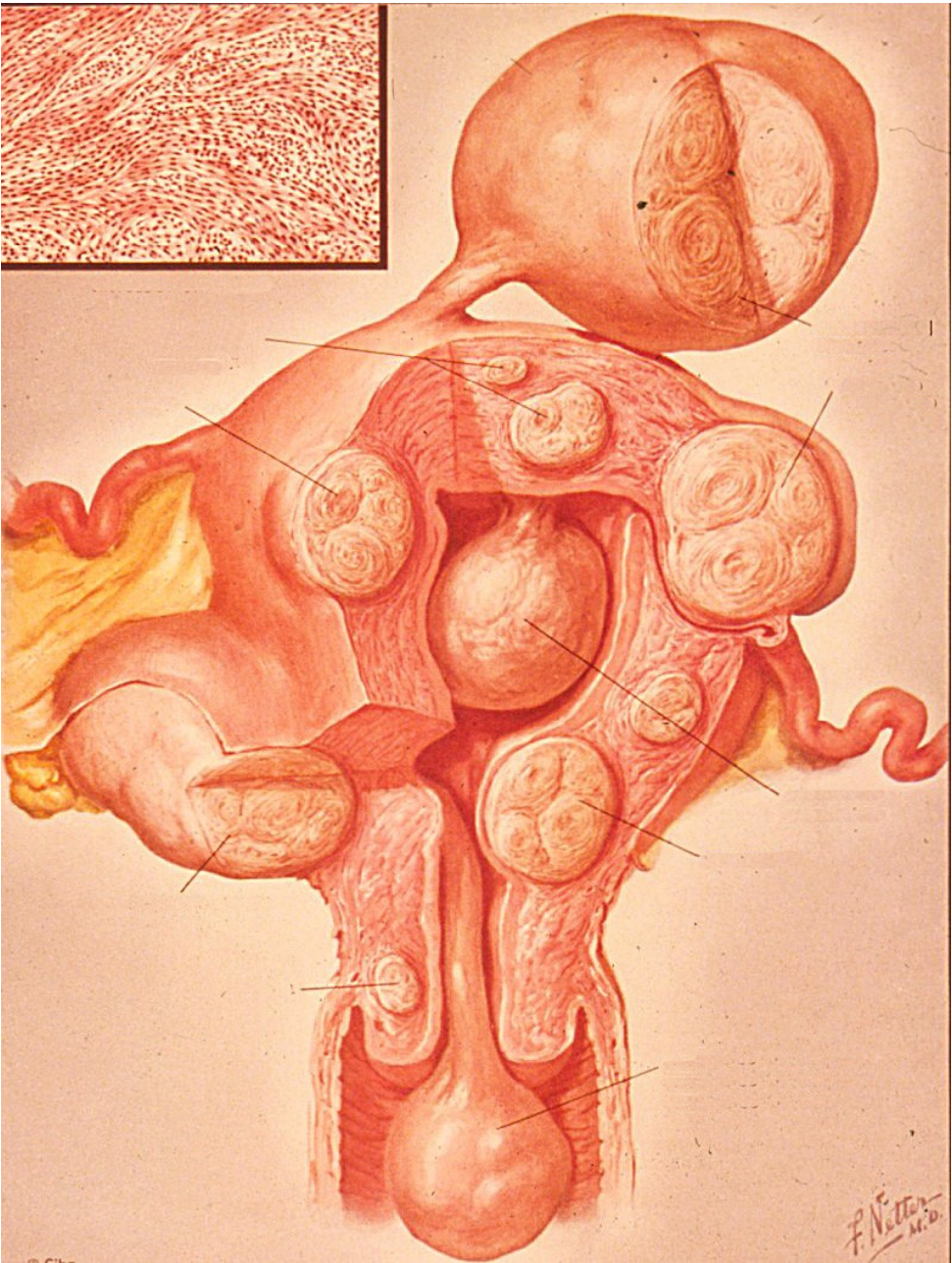
intramurální, subserózní, submukózní

Mnohočetné = UTERUS MYOMATOSUS

MA: bělavé tuhé uzly fascikulární stavby (snopcovité)
někdy kalcifikace a jiné regresivní změny

MI: protáhlé bb. s doutníkovitými jádry (leiomyocyty)

**Leiomyom,
uterus
myomatosis**

LEIOMYOSARKOM

= zhoubná varianta leiomyomu

Výskyt: vzácný

MA: oproti leiomyomu hůře ohraničený, bezstrukturní

MI: nekrózy

zvýšená mitotická aktivita

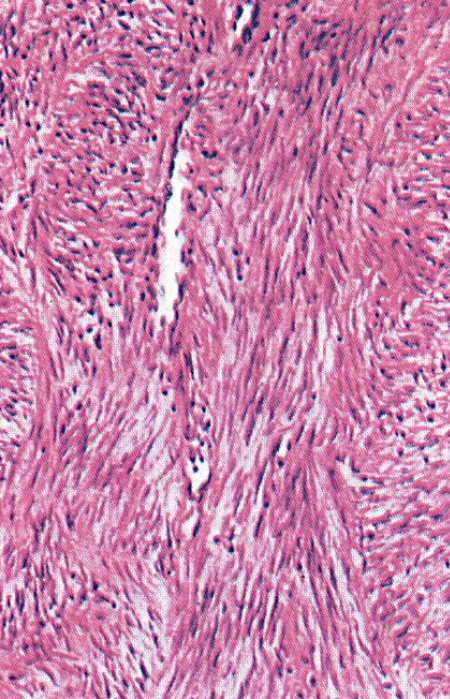
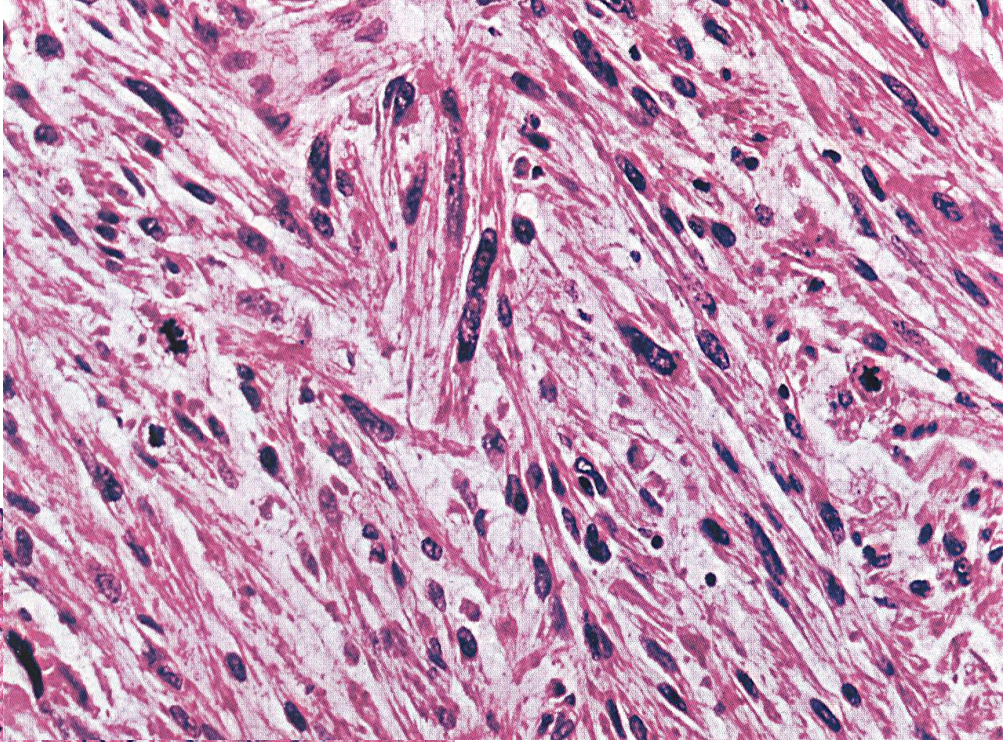
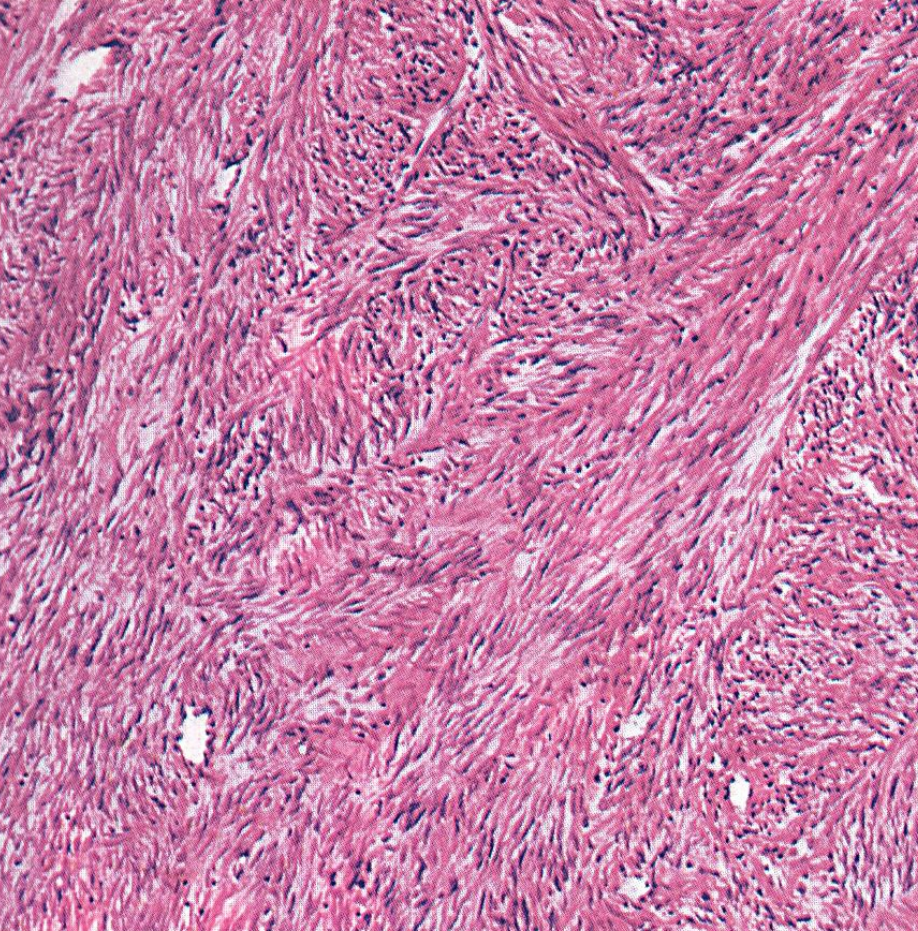
Šíření: prorůstání do okolí

hematogenní meta do plic

5) ENDOMETRIÁLNÍ STROMÁLNÍ SARKOM

– vzácný maligní nádor z bb. *endometriálního stromatu*

Leiomyom, leiomyosarkom

IV. NEMOCI OVARIÍ

I. OVARIÁLNÍ CYSTY

Patogeneticky různorodá skupina:

a) cysty související s vývojem ovariálních folikulů

- ▶ FOLIKULÁRNÍ CYSTA (neprasklý Graafův folikul)
- ▶ CYSTA ŽLUTÉHO TĚLÍSKA

b) cysty odvozené z povrchového epitelu

- ▶ INKLUZNÍ (SERÓZNÍ) CYSTY – výstelka je mesotel

c) c. související s endometriózou (ENDOMETROIDNÍ C.)

d) syndrom polycystických ovaríí (PCO)

e) nádorové c. (CYSTADENOM, CYSTADENOKARCINOM)

II. NÁDORY OVARIÍ

A) ODVOZENÉ Z POVRCHOVÉHO EPITELU

- ▶ serózní nádory
- ▶ mucinózní nádory
- ▶ endometrioidní nádory

B) Z GERMINÁLNÍCH BB.

- ▶ dysgerminom
- ▶ teratom
- ▶ choriokarcinom, nádor ze žloutkového váčku, embryonální ca.

C) ZE SPECIALIZOVANÉHO MESODERMU

- ▶ nádor z bb. granulózy
- ▶ thekom

A) NÁDORY OVARIÍ Z POVRCHOVÉHO EPITELU

Vznik: implantace povrchového epitelu (mesotelu) do ovariálního stromatu => diferenciacie v různé typy mülleríánského epitelu:

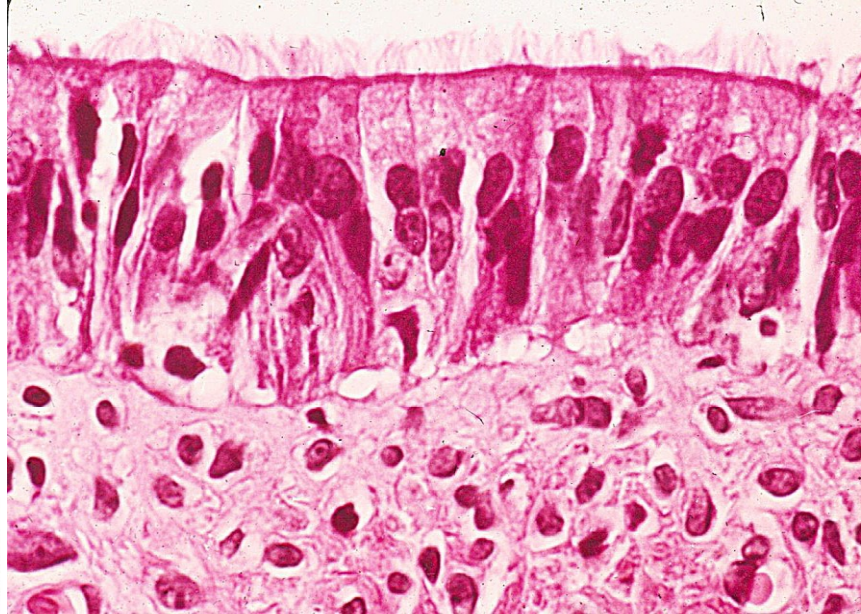
1. řasinkový ~ tuba uterina ~ **SERÓZNÍ** NÁDORY
2. hlenotvorný ~ endocervikální kanál ~ **MUCINÓZNÍ**
NÁDORY
3. cylindrický bez řasinek ~ endometrium ~
ENDOMETROIDNÍ NÁDORY

1.+2. Společné vlastnosti serózních a mucinózních nádorů:

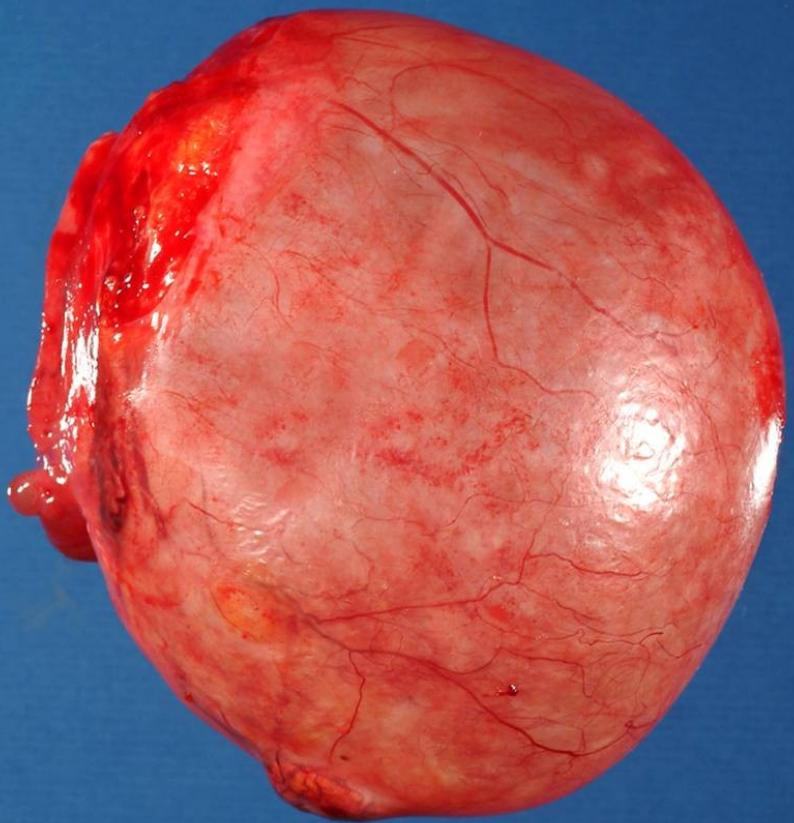
- * výskyt v mladším věku
- * často oboustranné
- * obtížně klinicky zjistitelné
- * dělení na benigní, hraniční a maligní (serózní častěji maligní)
- * obvykle cystická stavba: CYSTADENOMY, CYSTADENOKARCINOMY
- * známky malignity: cytologické atypie bb. (hyperchromní jádra, zvýšený N/C poměr), vrstvení bb. až tvorba pseudopapil

- ▶ SERÓZNÍ CYSTADENOM – tumor s 1–mnoha dutinami, na řezu vyplněný čirou tekutinou, výstelka hladká
- ▶ SERÓZNÍ CYSTADENOKARCINOM – podobný, ale solidní partie, vrstvení epitelu, mitózy...
- ▶ MUCINÓZNÍ CYSTADENOM – často velmi objemný tumor, dutiny na řezu obsahují hlen, výstelka hladká
- ▶ MUCINÓZNÍ CYSTADENOKARCINOM

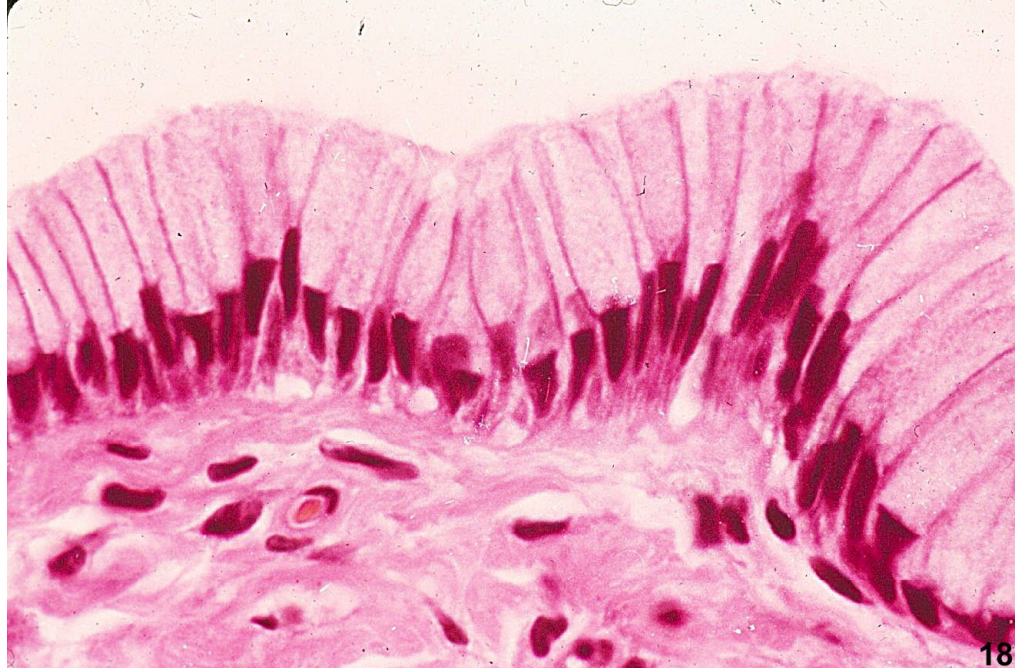
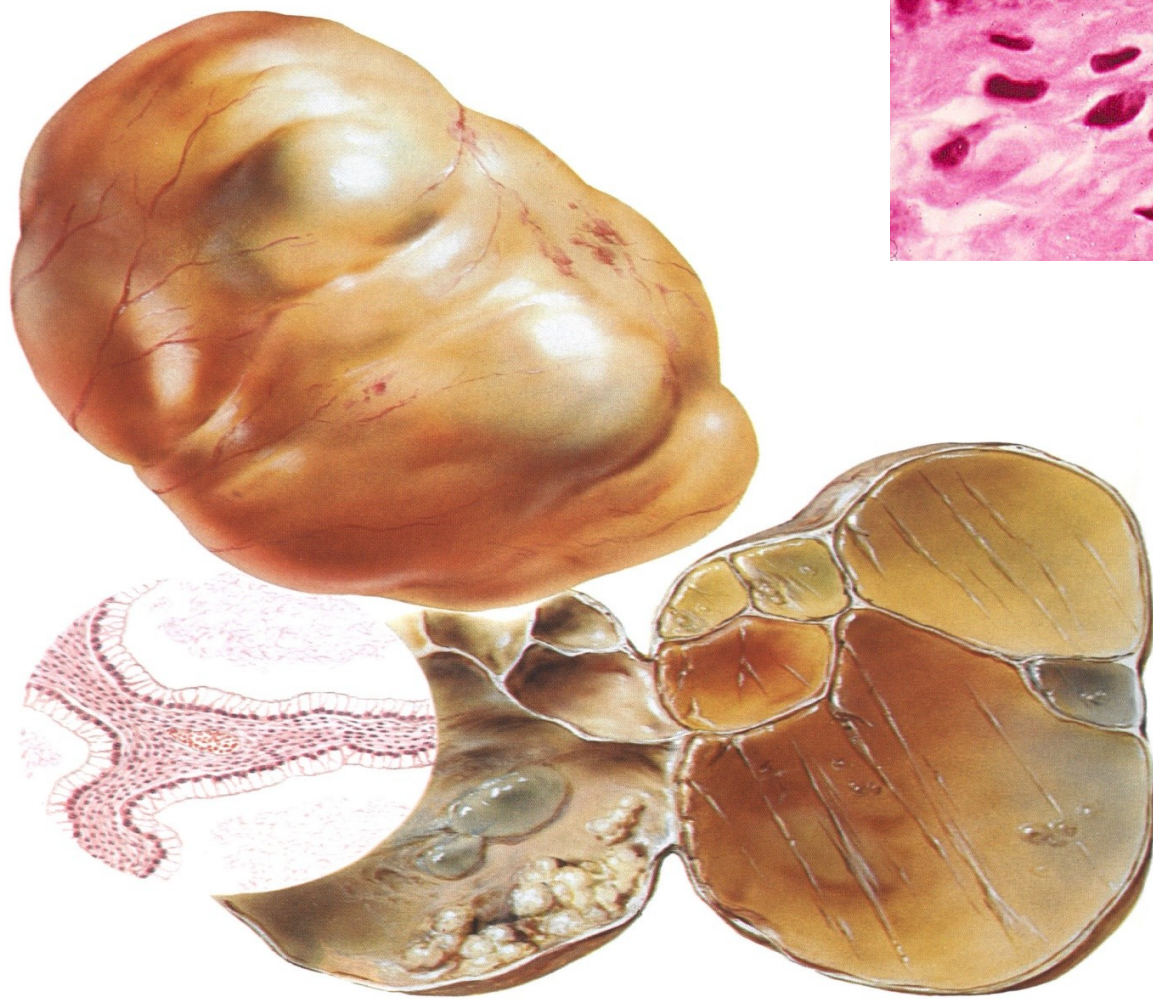
Serózní cystadenom ovaria

Serózní cystadenom

Mucinózní cystadenom ovaria

3. Endometroidní nádory

- často vznikají v endometrióze (endometroidní cystě)
- tvorba cyst méně nápadná – spíše tubulární nebo tubulopapilární uspořádání
- nádorové bb. připomínají proliferující endometrium

B) GERMINÁLNÍ NÁDORY OVARIA

Vznik: ze zárodečných bb. a jejich vývojových stadií.

▶ DYSGERMINOM

= obdoba seminomu, dobře radio- a chemosenzitivní

▶ CHORIOKARCINOM

= nádor diferencující se do podoby nezralé placentární tkáně (trofoblastu)

– vysoce maligní (chemorezistentní, časně hematogenní meta plic)

▶ TERATOM

a) ZRALÝ (dermoidní cysta) – benigní

b) NEZRALÝ – maligní, obsahuje i nezralé tkáně (obv. nervovou)

Zralý teratom ovaria (dermoidní cysta)

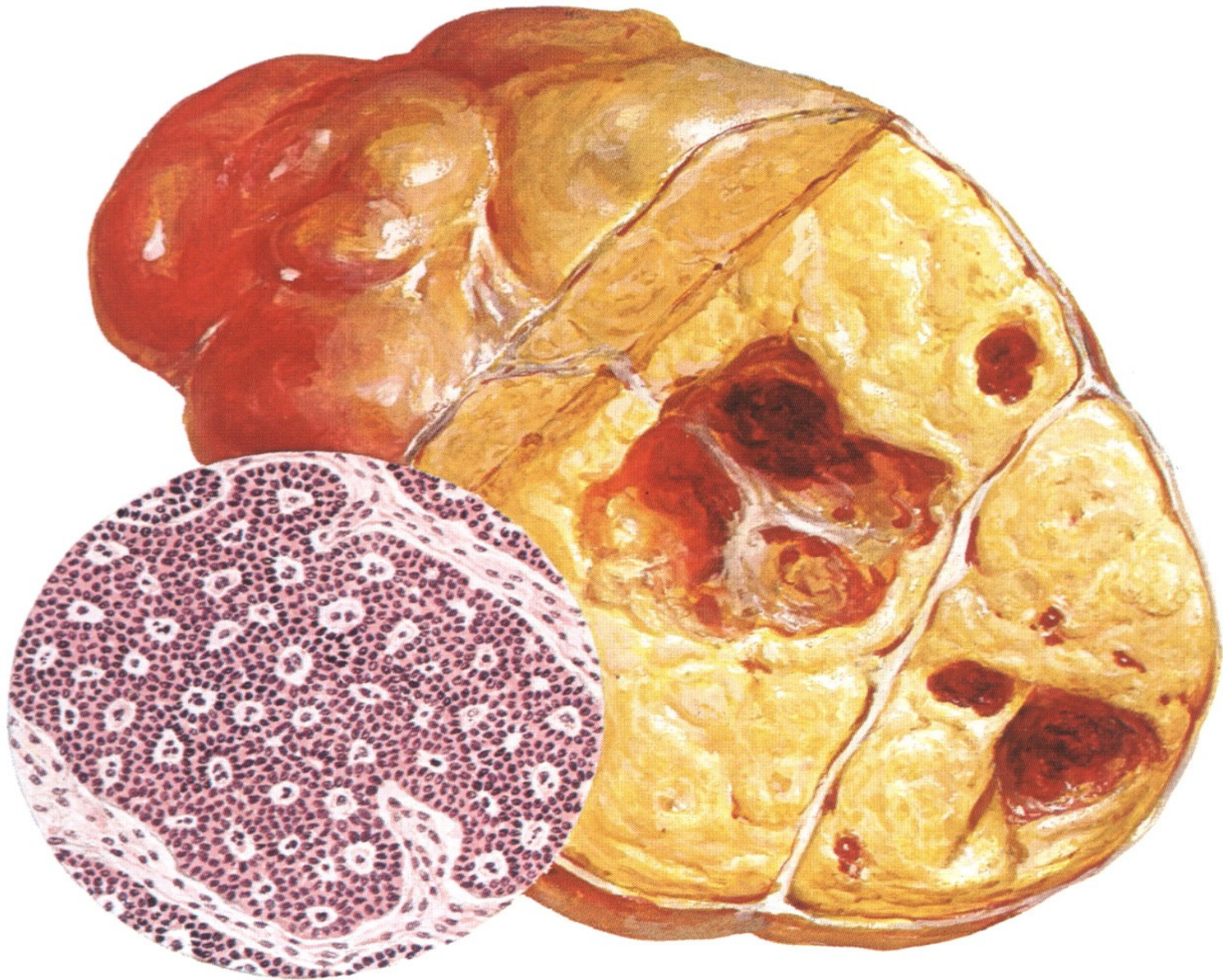
C) NÁDORY ZE SPECIALIZOVANÉHO MEZODERMU

- ▶ NÁDOR Z BB. GRANULÓZY
- ▶ THEKOM
- ▶ FIBROM
- ▶ NÁDOR ZE SERTOLIHO A LEYDIGOVÝCH BB.

Společné vlastnosti:

- * častý výskyt postmenopauzální
- * obvykle jednostranný
- * některé endokrinně aktivní (G: estrogény, S-L: estrogény nebo androgeny)
- * většinou benigní (G – někdy maligní)

Nádor z buněk granulózy

V. NEMOCI MLÉČNÉ ŽLÁZY

A) ZÁNĚTY MLÉČNÉ ŽLÁZY

- ▶ PUERPERÁLNÍ MASTITIS (AKUTNÍ MASTITIS)
  - obvykle bakteriální (stafylokok)
  - vstupní brána: ragády bradavky, šíření retrográdně
  - několik týdnů po porodu
  - hnisavý až abscedující zánět
- ▶ CHRONICKÉ MASTITIDY (granulomatózní, plazmocytární, diabetická mastopatie) – často na autoimunním podkladě

B) HYPERPLASTICKÉ ZMĚNY MLÉČNÉ ŽLÁZY

Nejčastější: **FIBROCYSTICKÉ ZMĚNY**

– vznik převážně pod vlivem hormonálních výkyvů během reprodukčního období (počátek po menarche, maximum před menopauzou)

Výskyt: mikroskopicky téměř všechny ženy, klinicky cca 10%

MA: tužší šedobílé ložisko, někdy s cystami

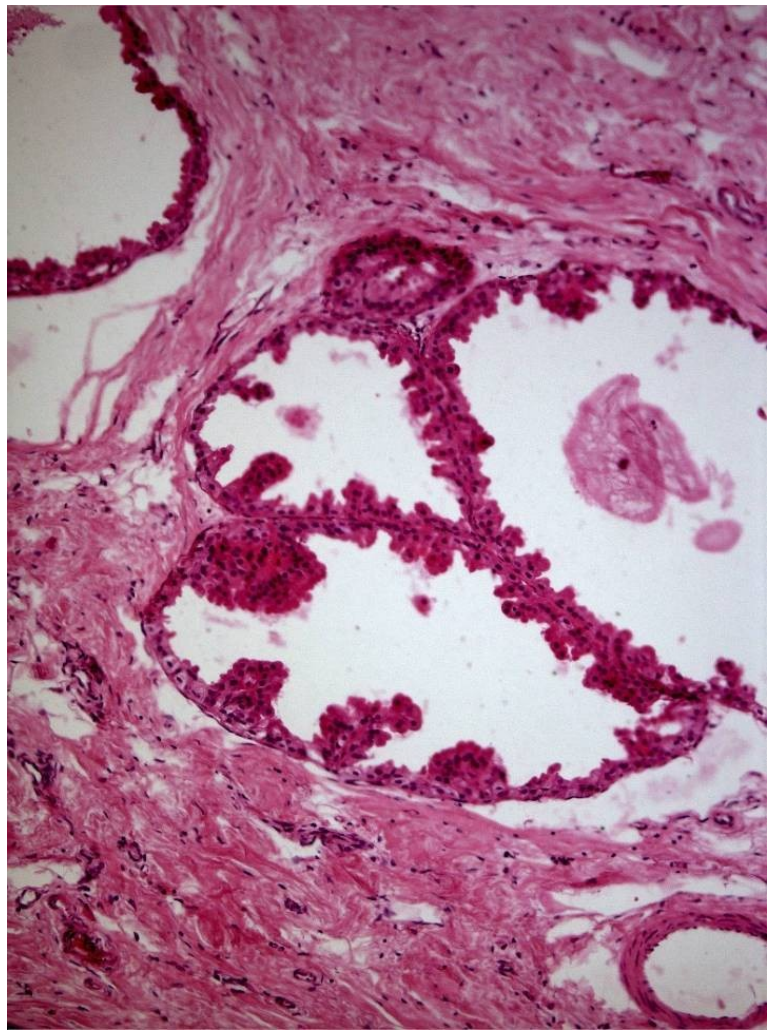
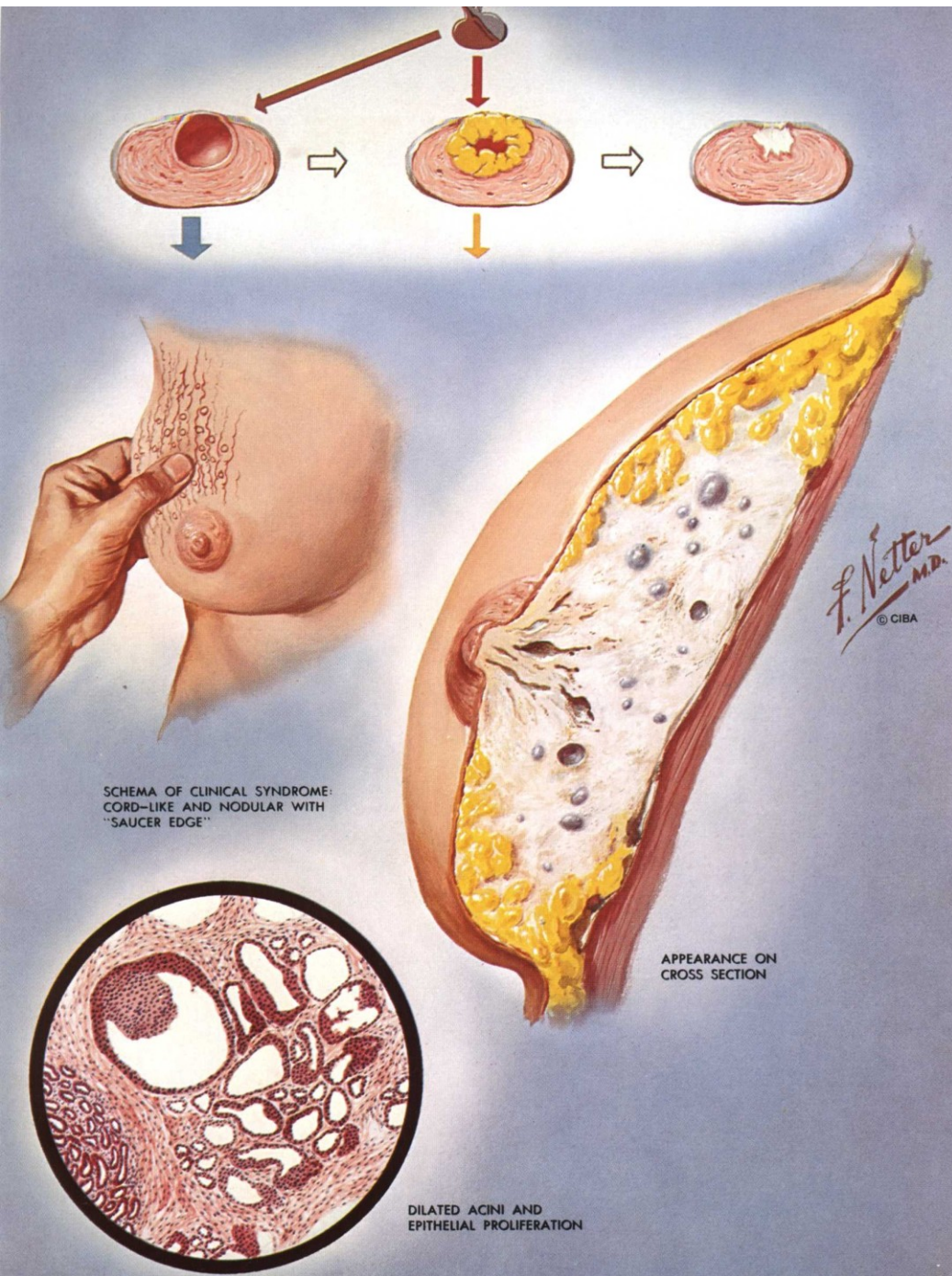
MI: 1. hyperplazie výstelky

..... atypická h. zvyšuje riziko karcinomu 4–5x

2. cysty (dilatace vývodů nad hyperplazií)

3. fibróza (zmnožení vaziva)

Fibrocystické změny

C) NÁDORY MLÉČNÉ ŽLÁZY

BENIGNÍ

▶ FIBROADENOM

= nádor vycházející ze stromatu (vaziva) mléčné žlázy

– častý, většinou kolem 30. roku

– MA: tuhý, ovoidní, dobře ohraničený uzel

– MI: stroma + epitelové pruhy nebo tubuly

▶ PHYLLODES TUMOR

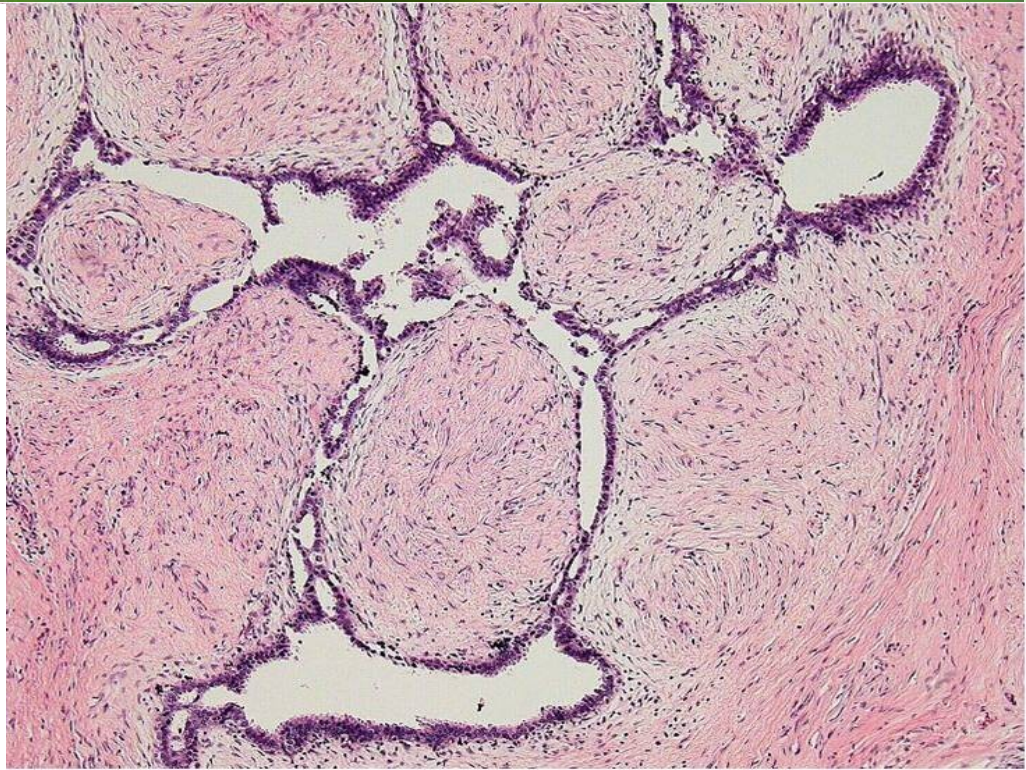
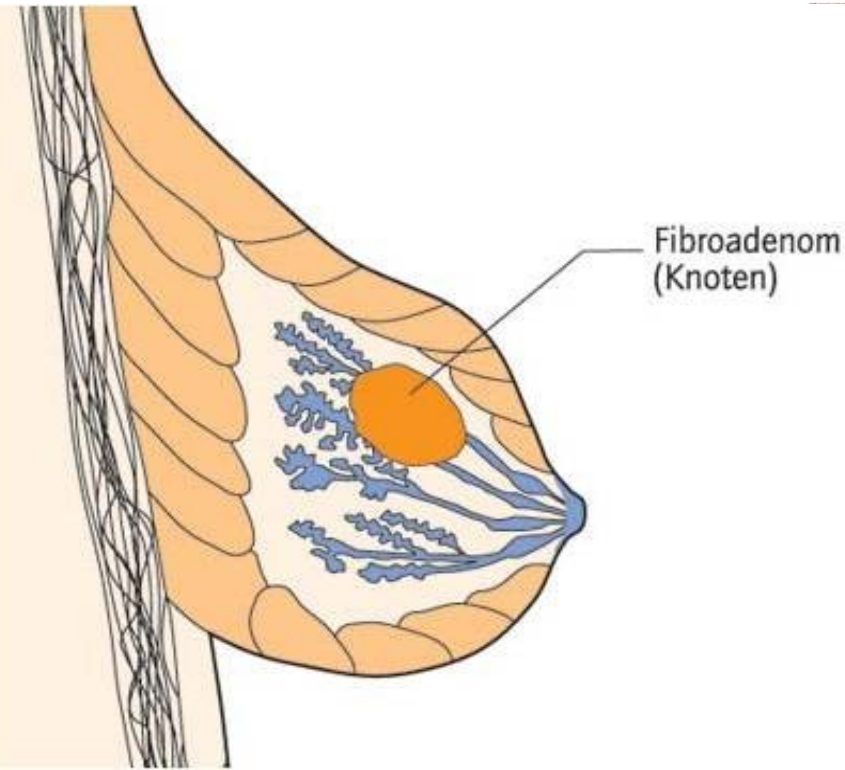
= nádor podobný fibroadenommu, ale buněčnější

– biologická povaha nejistá (závisí na mitotické aktivitě)

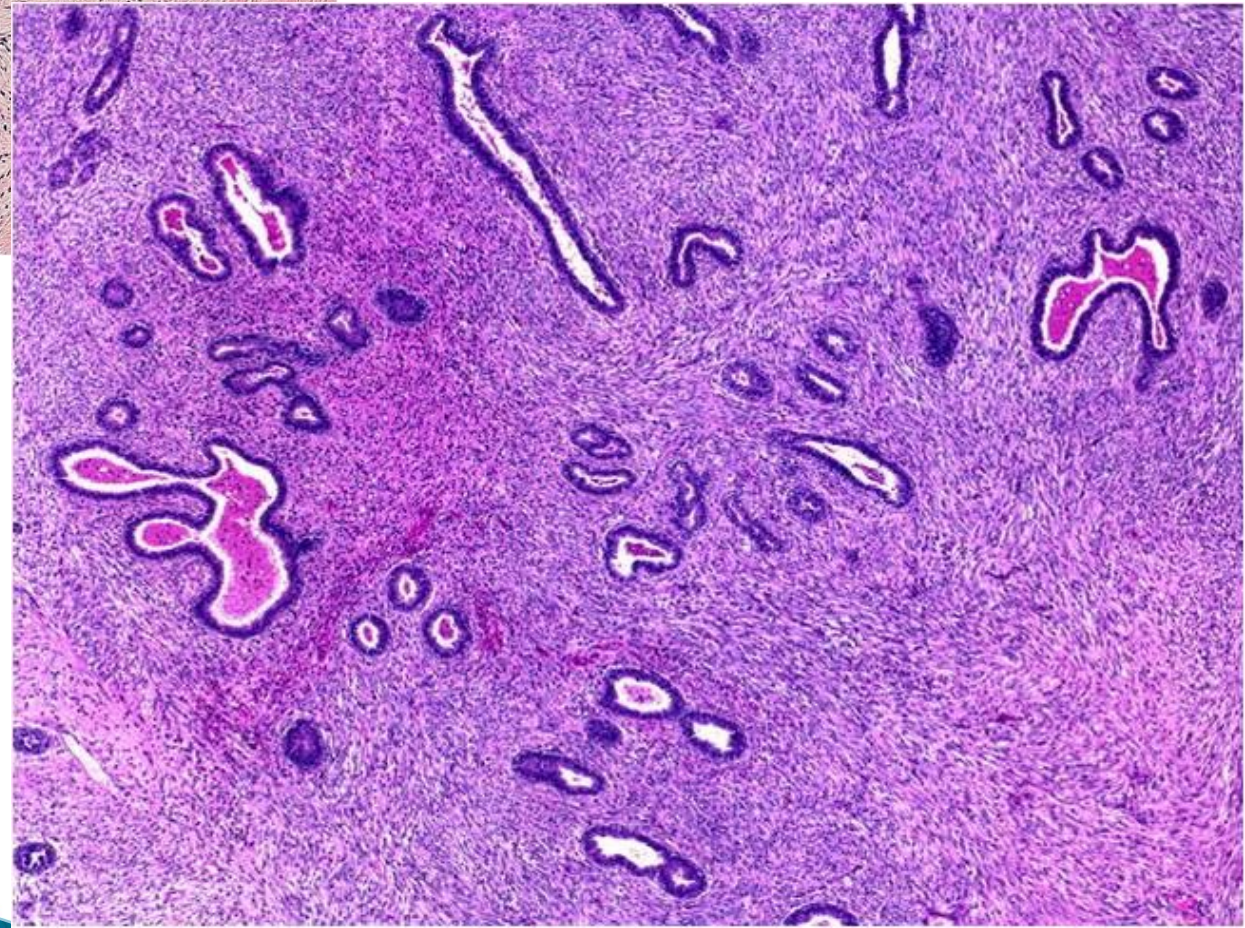
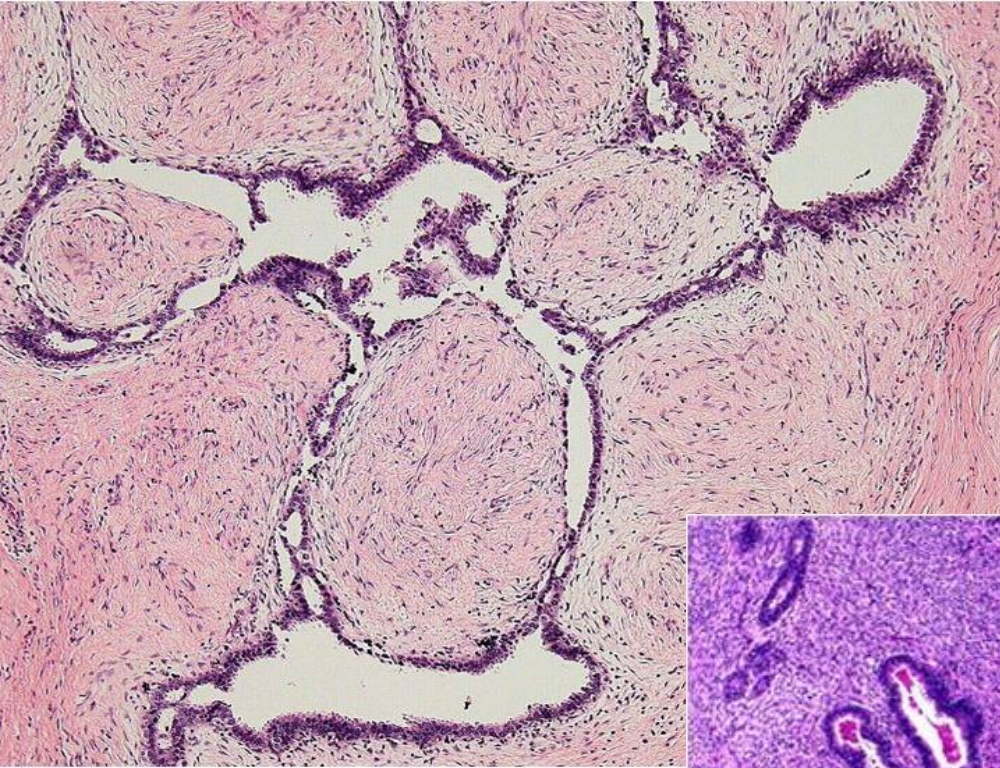
– benigní nebo nízce maligní (recidivuje, ale metastazuje vzácně)

Fibroadenom

Fibroadenom a phyllodes tumor

MALIGNÍ NÁDORY MLÉČNÉ ŽLÁZY

Nejčastější jsou **KARCINOMY**.

Výskyt:

- v současnosti **nejčastější zhoubný nádor u žen**
- stoupá s věkem

Rizikové faktory:

- **rodinný výskyt**
- **časná menarche, pozdní menopauza, obezita, léčba estrogeny**
- **těhotenství/laktace po 35. roce nebo vůbec**

MA:

- nejčastěji zevní horní kvadrant
- tuhé, nepřesně ohraničené ložisko
- fixace k okolí
- často vtažení kůže, vpáčení bradavky

MI: základní typy:

- * podle výchozí struktury: DUKTÁLNÍ (80%)
LOBULÁRNÍ (10%)
- * podle invaze: KARCINOM IN SITU – CIS (DCIS, LCIS)
INVAZIVNÍ KARCINOM – IC (DIC, LIC)

DCIS – **vývody** mléčné žlázy vyplněny nádorovým epitelem (zatím bez šíření do okolí)

LCIS – nádorové změny **sekretorických částí (acinů)** žlázy (zatím bez šíření do okolí)

DIC – nádorově změněné vývody tvoří tubuly infiltrující okolí

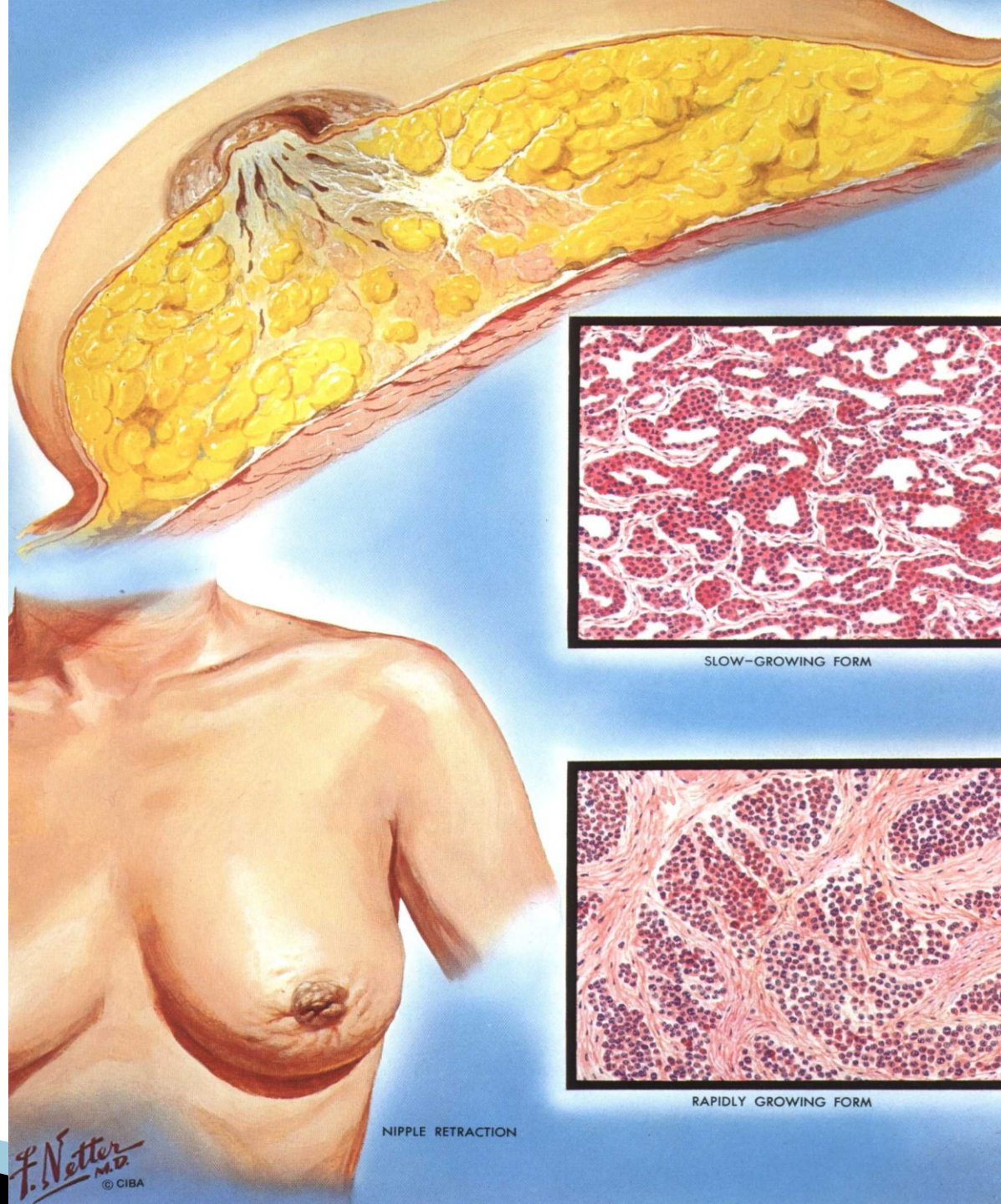
LIC – nádorové bb. infiltrují jednotlivě okolí ("indiánský pochod")

=> netvoří zřetelné ložisko, jen „zatuhnutí“ => pozdní dg.

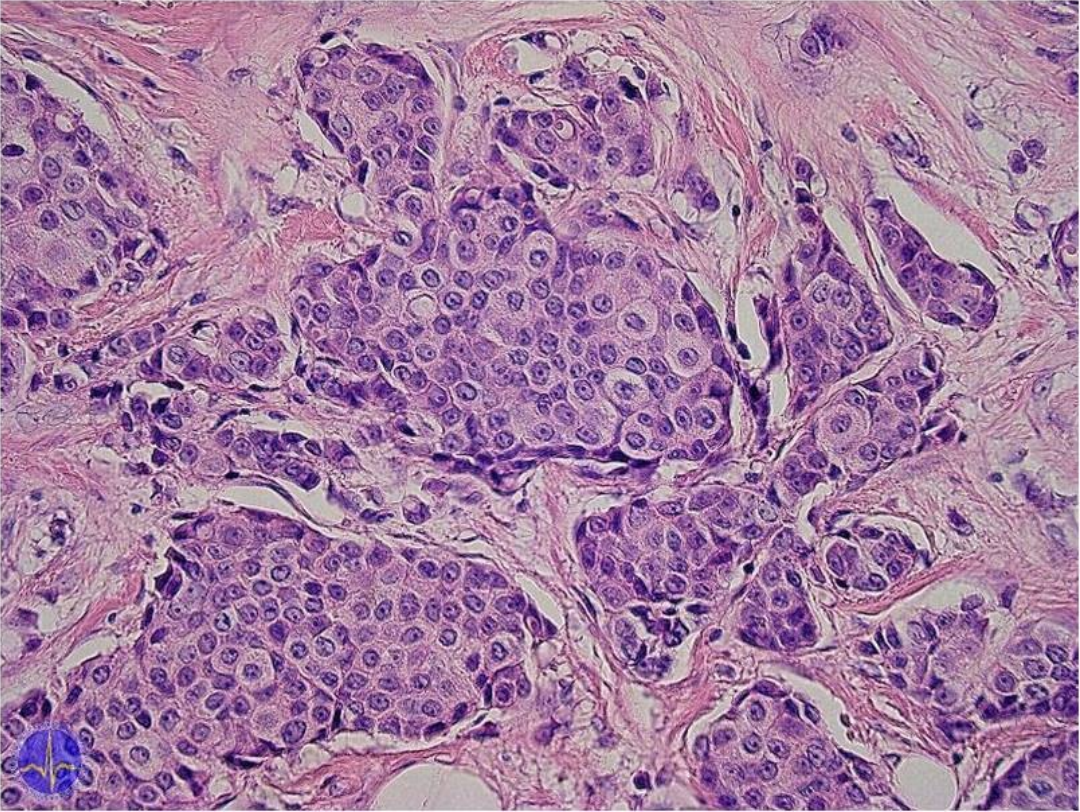
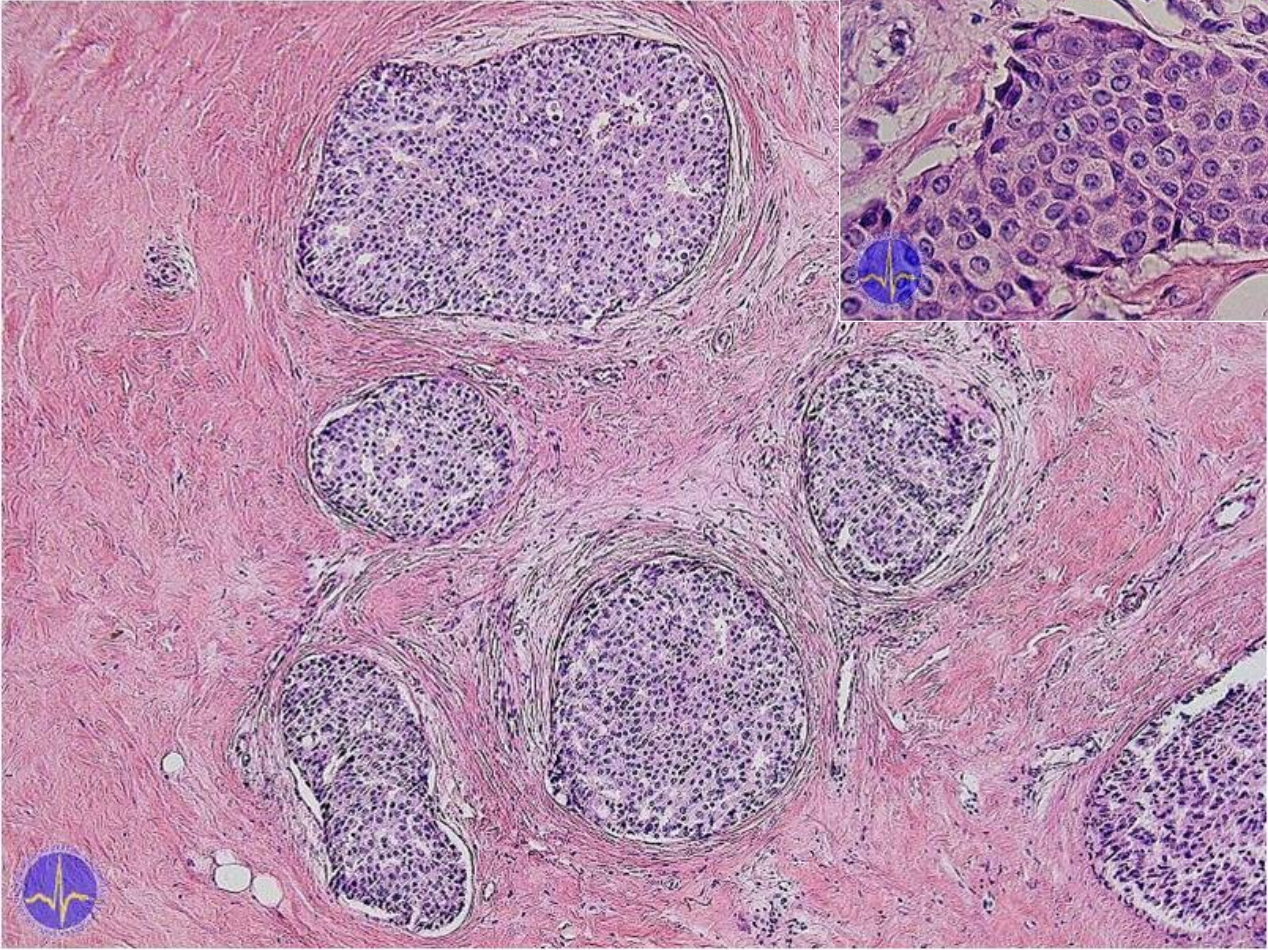
Šíření: axilární LU (lymfedém HK)

kosti aj. (játra, mozek, ovaria...)

Karcinom prsu

DCIS, DIC

Otázky

- ▶ Jak dělíme nádory varlat, co je pro ně charakteristické (výskyt, dělení, prognóza)?
- ▶ Kam metastazuje karcinom prostaty? Jak se provádí screening?
- ▶ Kde se karcinom děložního čípku vyskytuje? Jak se provádí screening? Jak se nazývá virus, který je původcem karcinomu děložního čípku? Jak klasifikujeme přednádorové změny na děložním čípku?
- ▶ Jak byste charakterizovali karcinom endometria (výskyt, histogeneze, příznaky...)?
- ▶ Z jaké tkáně vychází leiomyom resp. leiomyosarkom? Jaké jsou rozdíly v biologickém chování?
- ▶ Jaké jsou rizikové faktory karcinomu prsu? Jaké známe základní typy?